

Århus, 4. april 1972

Kære venner ved Odinteatret.

Jeg vil gerne fortælle jer lidt om, hvordan jeg oplevede jeres forestilling »Min Fars Hus«, som jeg så den under teaterseminaret Stockholm-Århus.

Jeg synes det er frygteligt svært, for man kommer let til at sige noget, man ikke har oplevet. Da jeg kom ud følte jeg, som om jeg havde elsket. Men oplevelsen var ikke færdig, jeg tænker stadig på, hvad jeg så – ligesom efter »Kaspariana« og »Fera!«. Jeres forestillinger har betydet noget meget personligt for mig. Selvom jeg synes, at virkeligheden (og jeg selv) til stadighed ændrer sig, er der ting i jeres forestillinger, der viser mig, at der ligger visse ting, visse krav, et eller andet sted, som ikke er blevet indfriet. Og jeg er altid blevet bange, dybt foruroliget, når jeg har set jer pege henimod disse ting. Nu er det ikke sådan, at jeg ikke møder dette andre steder i virkeligheden, men oplevelsen fortættes, når jeg møder jeres forestillinger.

Alligevel tror jeg, at jeg efter »Min fars hus« føler mig gladere og lidt stærkere end efter jeres to tidligere forestillinger. For mig var der i forestillingen en grundtone, der ligesom undskyldte mig, gav mig lov til at være forvirret, hyklerisk, passiv og alligevel gav mig en ret til at leve og være rigtig glad.

Som tilskuere svingede jeg frem og tilbage mellem forskellige roller: nogle gange fulgte jeg bare med, andre gange var der noget, som ramte mig, hvor jeg var helt indforstået med forestillingen og mig selv, andre gange igen så jeg på teknikken – men jeg tør sige, aldrig ud fra et æstetisk synspunkt! F. eks. til jeres kostumer og rekvisitter har man et forhold som til ens egne gamle, nære ting, som man aldrig kunne finde på bare at kalde »smukke«.

I det hele taget føler man som »teaterindforstået« jorden skride under sig, når man skal »bedømme« jeres forestilling. De almindelige betegnelser »god«, »dårlig«, »gribende« etc. mener jeg ikke, man uden videre kan anvende. Man hæfter jo ikke så udvendige betegnelser på mennesker, man ser leve foran sig – selvom det sker i en teatralisk form.

Det var ikke altid, at jeres forestilling under selve forløbet berørte mig lige meget, men det ville jo også være underligt, om man havde alt til fælles med nogle mennesker. Jeg tror, at de måske får glimt af lys, skuespillerne skaber i én, gør at man får en mærkelig respekt for det, de laver, som ikke lige i øjeblikket betyder noget for én. Måske kan I blive »bedre«, men det kan vi også.

De bedste hilsener

Signeret, kvinde.

★

Holstebro, 8. april 1972

Kære Odin-teater!

Vi var mandag den 7. febr. ude at se jeres opførelse. Vi blev bedt om at skrive vores reaktion på stykket, og jeg skal hermed gladeligt forsøge, skønt det er virkelig svært på et stykke papir. Mundtligt ville være at foretrække.

— — —

Da jeg kom i skole om morgenen og fik at vide, at vi skulle ud til jer, var min første tanke, at det gad jeg egentlig ikke. Men derefter ser man jo fordelene – der går to timer, hvor

man ikke behøver lave noget; om man så skal kede sig lidt, ja det betyder mindre. (Jeg må lige oplyse om, at jeg før har været i teater, men det har hidtil været »forståelige« stykker. (Skatteøen, Arsenik og gamle kniplinger, o.l.))

Og så kom vi derud. Blev vist ind i det rum, hvor det hele skulle foregå. Ganske vist ventede vi det værste – vi havde jo hørt vilde rygter fra de klasser, der allerede havde været derude, men alligevel blev jeg forbavset over, at man i et teater kunne sidde i firkant og se stykket fra alle sider. I det mindste noget originalt, tænkte jeg. Nå, med et kvarters forsinkelse fik vi begyndt. I starten fulgte jeg anspændt med, fordi jeg tænkte, at hvordan stykket end var, så ville jeg ikke være én af dem, der kom hjem og sagde, at de ikke havde forstået et muk af det hele.

Men jeg opgav ret hurtigt. Det var jo simpelt hen umuligt at fatte noget af meningen med det hele!!!! Men stemningen, mand! Bare den anspændelse at sidde lige så stille for at **prøve at forstå** noget af det! Jeg har aldrig oplevet noget skønnere... Jeg var »mærkelig« i flere timer bagefter, gik rundt med et eller andet tomt udtryk i øjnene. Men inderst inde havde jeg det dejligt. Det nærmeste jeg kan finde at sammenligne det med, må være den første ungpige forelskelse! Og altså: selv om stykket ikke sagde mig noget som helst, så er jeg en sikker tilskuer, når stykket kommer op. Jeg vil se det endnu en gang. Opleve stemningen.

Og selv om jeg var tilskuer og ikke har spor forstand på, hvordan skuespillerne skal optræde for at det er tilfredsstillende i kritikernes øjne, så synes jeg, det var nogle fantastiske præstationer. Specielt helt mod slutningen, hvor den arme mand blev overhældt med penge; det var virkelig godt spillet.

Men det hele har givet mig et og andet at tænke over. Jeg tror forresten, vi burde se lidt flere af den slags stykker, og jeg har forgæves forsøgt at overtale mine forældre til at tage med ud at se det. Men i dette tilfælde stoler de hellere på, at skolen varetager vore interesser!!

Men vi ses, når stykket kommer op!

Signeret, kvinde, 3. real.

★

Krabbesholm, 10. april 1972

Kære alle på Odin Teatret.

Tusind tak for det dejlige stykke I lavede for os, det var meget spændende at se jer arbejde. Om selve stykket vil jeg ikke sige noget for jeg ved simpelthen ikke hvad jeg skal skrive men den store koncentration i var præget af var meget spændende det var lige som om at det blev overført på os, man turde dårligt trække vejret, og da jeg kom ud var jeg helt ør i hovedet, havde glemt alt om tid og sted. Og i bussen hjem anede vi ikke hvad vi skulle sige. Det har hjulpet lidt efterhånden og de fleste syntes vel lige som jeg at det var en oplevelse for livet, mens nogle få syntes det var noget værre rod.

Venlig hilsen

Signeret, adresse, mand.

★

Jeg synes aldrig at have set et bedre teaterstykke før. Men hvis der bliver for mange af den slags, tror jeg hurtigt at folk vil blive trætte af at se det.

Skuespillerne spillede fantastisk godt. Jeg var særlig begejstret for Malou Ilmoni (hende med øjnene).

Jeg mener at stykket i de første ca. 40 minutter omhandlede Jesu død.

Men mændene havde støvler på og spillede russisk musik, så jeg kan faktisk ikke komme til noget resultat. Jeg vil være meget glad, hvis De vil sende mig den »rigtige løsning«.

På forhånd tak.

Signeret, adresse, kvinde, 14 år, 1. real.

★

Viborg, 20. april 1972

Kære Odin Teatret.

To gange så jeg FERAL, og nu i går d. 19. ds. – Skyggebil leder eller MIN FARS HUS. Da De er interesseret i at høre en tilskuers umiddelbare, individuelle indtryk af forestillingen, prøver jeg på at gøre det.

1. Det er overvældende, man bliver fuldstændig fascineret af det stærke, intensive spil, samklngen af bevægelse, lyd, lys, kostumer, kort sagt teater i verdensklasse.

2. **Men** – måske – eller rettere sagt – **sikkert** er min indvending intetsigende: det var uforståeligt, men måske skal det ikke »forstås«, men føles, spillet skal gå een i marv og ben – det lykkedes mig ikke, fordi jeg tabte den indre strøm (»das geistige Band«). Jeg spurgte mig: hvad gør hun eller han, hvorfor er de (skuespillerne) så forvredne, angstfyldte, spændte? Jeg forstod godt, det var spredte tanker, indre synsoplevelser af Dostojevskij, men alligevel tabte jeg forbindelsen og oplevede det nærmest som et højt udviklet artistisk spil – måske som l'art pour l'art. Men spændende var det – quand même!

Venlig hilsen

Signeret, kvinde, 66 år, lektor.

★

Skive, 23. april 72

Kære Odin'er.

Tak for forestillingen i formiddags. Det var vanvittigt stærkt. Jeg er ikke klar over handlingen, og jeg har aldrig læst Dostojevskij, men det gør ikke noget; hver episode var stærk i sig selv, og helheden var bare en lang orgasme. I spiller så godt sammen og jeg nød jeres stemmer, jeres tale og jeres lyde og skrig og bevægelser.

Vi har talt meget om det, og flere af os havde en fornemmelse af utryghed lige i starten, vel nok fordi det er os uvant ikke at have de optrædende på afstand – lidt blufærdighed. Men det var hurtigt overvundet og så var det bare skønt!

Fortsat held og lykke

Signeret, mand, 21 år.

★

Odin Teatret. Min Fars Hus.

Programmet ligner et medlemskort til en idrætsforening. Scenen er en firkant, omgivet af bænke. I 2 meters højde følgende bænkeraden, er udspændt tæt sammenstillede el-pærer.

Ved indtræden i salen, virker scenen som en danseestrate, men når tilskuerne har sat sig, er scenen omdannet til en boksering eller en arena.

I de slipper, bænkerækken danner, passerer skuespillerne ud og ind.

Fløjtespilleren indleder stykket, den dødsdømte føres frem, hans nærmeste tager afsked med ham, på sin vej til skaffet genoplever han sit liv.

Spillet går med en vildskab, der nærmer sig vanvid, hen over scenen, ud og ind mellem bænkene. Publikum er en samling tavse tilskuer til en katastrofe, parat til at stene den skyldige – men hvem er den skyldige?

Der spilles på vekselvirkning mellem enkeltes begær og alles samling om fest, angst for mørke, og i fordømmelse af og forargelse over Judas, som tilfældigvis ikke er dem selv.

Hvem er den gode og hvem er den onde, alle har mulighed for at blive Judas, men tilfældet spiller den enkelte rollen i hænde og da kan alle se ulykken, også Judas selv.

Den eneste tolerante er den dømte, ham og kun ham kan tilgive Judas, de andre kan kun blive Judas medskyldige, hvis de ikke er med til at stene ham og steningen nydes af tilskuerne.

Der bydes på henrettelse – men også på stening.

Citat:

»det er heldigvis ikke mig eller min skyld«
 »hvis jeg ikke gør det, så gør bare en anden det«
 »ansvaret skal placeres«
 »retfærdigheden skal ske fyldest«
 »det må han selv klare, jeg har nok i mit eget«
 »ingen er uundværlig«
 »det manglede bare, hvor er vi så henne«
 »i Min Fars Hus er der mange boliger«.

Signeret, adresse, mand, arkitekt.

★

Reaktioner på MIN FARS HUS skrevet af elever i en 7. klasse på Skive Centralskole.

April 1972

Odin Teatret.

Jeg må sige, jeg går ikke i teater, så jeg kender ikke så meget til det. Det stykke vi så, syntes jeg ikke var kedelig, men nærmere morsom. Jeg syntes skuespillerne var meget dygtige til at udtrykke sig, og de var meget gymnastiske. Det eneste, jeg syntes der manglede, var handlingen, jeg syntes ingen handling der var, men det skal der måske heller ikke være.

Dreng.

Odin Teater.

Jeg syntes, stykket var inspirerende. Dramatikerne var gode i deres øvelser. Jeg syntes det var spændende. Min op-

fattelse af stykket var, at det lignede en form for et »frieri«. De blinde var dem, der stod udenfor, og musikanterne var de sørgmodige. De tilbageblevne var de mænd, som friede til kvinderne ved hjælp af fakter. Jeg synes, de var fantastisk gode allesammen. Rummet var behageligt indrettet. Det er første gang jeg ser et stykke dramatik.

Dreng.

Odin teatret.

Jeg har aldrig været i teater før, så jeg kunne jo ikke så nemt se handlingen i det. Men det var nemt nok at se, når de skulle udtrykke sorg, glæde og rædsel og mange andre ting.

Skuespillerne var fantastisk dygtige til at udtrykke sig med kroppen og ansigtet, og så var de jo også næsten rene akrobater. Det var vældig sjovt i begyndelsen, da der var en 5-10 minutters tavshed. Der var ingen der sagde et kvæk, men af og til hørte man en, der kom til at grine lidt. Og midt i stykket blev alt lyset pludselig slukket og skuespillere buldrede rundt i salen. Det var også skægt, for man

sad jo og håbede på, at de ikke ville løbe ind i en. Men de var også fantastisk dygtige til at vide nøjagtigt, hvor de skulle løbe. De havde også en meget god faldteknik, når de f. eks. sprang højt op i luften og landede lige på ryggen uden at slå sig det mindste.

Jeg synes, det var vældig sjovt og interessant. Men der er jo pokkers til forskel på dette spil og så Jeppe på bjergtet. Men for at jeg synes det, er nok fordi jeg ikke har været i teatret før, så jeg kunne jo ikke ret se handlingen i dette spil.

Jeg havde ikke regnet med at vi skulle se skuespil, men det gjorde vi jo. Skuespillerne gjorde det udmærket og jeg synes det var en vældig skæg dag.

Dreng.

Odinteatret.

Jeg synes at det var godt spillet, og at skuespillerne var gode til at koncentrere sig, men jeg synes godt, de kunne have sagt noget om, hvad stykket hed, eller hvad det handlede om. Jeg synes også, at det var temmelig fjollet at vi

skulle sidde 10 minutter helt stille. Jeg synes bare ikke de skulle starte lige pludselig og så højt med trommen lige bag ved en tilskuer.

Pige.

Odin teater.

Det er spændende at se, men jeg forstod ikke ret meget. Jeg synes det var noget med kærlighed, men ellers kunne jeg ikke få noget ud af det. Det var sjovt at se, hvordan skuespillerne kunne springe, men man skal vide lidt om bevægelserne for at forstå det.

Dreng.

Odinteater.

Efter min mening kunne jeg ikke se nogen handling deri. Det var virkelig godt præsteret af de folk. Jeg synes bare, at de skulle tale dansk i stedet. Det var heller ikke ufarligt, for da lyset blev slukket, vidste man aldrig, hvornår man blev rendt ned. Spillerne løb lige ved siden af én. Jeg vil da gerne ud og se Odin-teater igen.

Dreng.

Odinteateret.

Handlingen, hvis der da var sådan en i det lille stykke vi så, var svær at fatte.

Men skuespillerne var meget skrappe til at udtrykke sig. Jeg må indrømme, at jeg hellere vil i biografen end i teatret. Sidstnævnte sker endog meget sjældent, men jeg vil alligevel ikke sige, at stykket kedede mig, det var sjovt at se på, det var bare irriterende at vente så længe, inden stykket begyndte.

Dreng.

★

Herning, 17. maj 1972

Det havde en meget stor virkning at se, hvor stor tillid og tryghed I har til hinanden og over den kontrol I havde over jeres krop.

Anonym.

★

Herning, 17. maj 1972

Til Odin-teatret.

Tak for opfordringen. Min umiddelbare reaktion på forestillingen (slut for en halv time siden) var udløsning af en gråd, der har samlet sig sammen det sidste døgn, tid, måske længere; jeg var alene og på vej hjem i min fars bil. Jeg oplevede forestillingen som spændende over et langt tidsmål, forsåvidt millioner af år. Den drejede sig om forplantning, celler, organismer, den foregik i skridtet. Der var altid de to køn til stede og vist især slutningen var bemærkelsesværdig ved, at kun det mandlige var repræsenteret på selve gulvet. – Ild, sol, vand (spiritus), jord, musik? var de basale elementer. Lydene var russiske (dyriske, basale); jeg ville gerne have opfanget de danske brokker bedre. Lyden af mønter kontrasterede det organiske. Forestillingen havde udspring i jorden, der udsprang (vist

avledes efter samlejet med den blinde mand) af kvindens skød og atter blev smurt på kroppen eller indoptaget, og drysset rundt på tæppet og gulvet efterhånden. Jeg synes spillet med lysestumpen i kampen/kærtegnene var fantastisk godt. Jorden synes her i begyndelsen at være særlig forbundet med kvinderne.

Derefter udvikledes i mange variationer et spil mellem kønnene. Jeg kan egentlig ikke genkalde mig specielle optrin. De svingede mellem fjendskab og kontakt; vist kun et enkelt par fandt længere hvile; i lang tid bevægede den røde kvinde sig fra mand til mand, hun var hele tiden i centrum af opmærksomhedsfeltet. – Det dominerende indtryk var, synes jeg, udviklingen af fjendtlighed afbrudt af midlertidige kontakter. – Flaskerne med vand (spiritus – der bredte sig en herlig stank af øl, ikke stærk, men kraftig nok til at vi ikke-rygere kunne opfange den!) gav for en tid en livlighed, frugtbarhed, sæd tilbage (???), og der opstod scener med humoristisk anstrøg (således opfanget af publikum i hvert fald). – Der forekom vilde scener med dans og musik, nogle scener var aggressive, krig. – Kvindehofter i glidende bevægelser, accentueringer af kønsdele forekom hyppigt (også for mændenes vedkommende, hvilket nok bør understreges – kvindehår i rytmisk glid henover et mandligt skridt).

En enkelte scene med lyset på den lange stang var for mig en sol, der blev fanget ind og slukket.

Alt dette her oplevedes i hvert fald antydningssvis som et langt historisk udviklingsforløb. Det centrale var for mig (og vil jeg mene også til stede som bevidstheden, intentionen bag forestillingen) at dette »forløb« var anskuet ud fra synsvinklen om en kønskamp, kønstiltrækning, forplantningsorganismer. – En entydig fastlæggelse af tidsmæssige perioder er nok ikke mulig.

En scene dukker op: de to mænd, der søger fortrolighed hos hinanden; lige før hvilen sætter aggressionen ind. – Dette fører vist over i slutningen (og manden bliver atter blind). Den blinde mands frakke overtages af den anden mand??? – Til sidst ligger pengemønterne der hvor tidligere (i begyndelsen) jorden lå.

Slutningen er nok mere »letforståelig« end alt det øvrige. Der er bygget op til en mands- og kapitalverden, kvinderne er borte sammen med jorden, frugtbarheden. Og manden gennemfører sine vilde undslippemånvær, men stenes til sidst af pengene, ofte rammes han i bugen, hvor frakken ikke beskytter. – Den blinde mand finder den stenede. Og der opstår en håndkontakt mellem dem. Den blinde berøres derefter i nærheden af skridtet og han synes at opdage en katastrofe: ufrugtbarheden, i forsteningen. Så hører stykket op.

Forestillingen er en eskatologi. Tiderne passerer forbi ud fra den bestemte synsvinkel (frugtbarhed, køn, organisme, forstening etc.), og det valgte Dostojevskicitat er sigende: »Som man undertiden ubevidst genkalder sig tusinder af mærkelige ting, endog når man føres til skafottet«. – Forestillingen er et blik fra »skafottet« – ind i forfædrenes »hus«.

Forestillingen synes at være bygget på en meget primitiv mytologi om en kønsbalance i naturen, der forrykkes og skaber katastrofe. Så kan man transformere denne grundforestilling over på ideologierne efter behag (primitiv mytiske verdensforklaringer, mere avancerede (katolske, protestantiske), sækulariserede, dogmatiske areligøse, økonomiske). – Der synes ikke at være indbygget nogen redning i forestillingen.

Jeg vil gerne se stykket endnu engang. Jeg synes det er fantastisk teater. Her er udeladt mange scener, der ikke

kan holdes ude fra hinanden i hukommelsen, og mange indtryk af lyde og lysvirkninger eller selve personernes fysiognomi, dragter.

Venlig hilsen

Signeret, adresse, mand, 24 år.

(Jeg læser dansk, er 24 og af mandskøn).

P.S.: Hvis en eller anden har tid, vil jeg naturligvis gerne høre fra Dem!

★

Herning, 17. maj 1972

Til Odinteatret.

Jeg synes, at stykket havde en fantastisk virkning på mig. Selvfølgelig var det aktørernes fantastiske præstation, der havde den afgørende betydning.

De var simpelthen fantastiske i deres udførelse af rollerne. Jeg forstod næsten intet af forestillingen men synes den havde stor stor påvirkning på mig.

Bravo.

Signeret.

★

Holstebro, 18. maj 1972

Til ODIN TEATRET.

Indledningsvis må jeg erkende, at jeg, da ODIN TEATRET kom til Holstebro, hørte til de mennesker (reaktionære gamle stoddere), der sagde: Hvad Fanden skal vi med disse bindegale mennesker, som Norge ikke gider føde på?

Efter at have fulgt teatrets arbejde gennem årene har jeg kun een kommentar til dette: Undskyld. Jeg vidste ikke dengang, hvad ODIN TEATRET var – og kunne blive til.

Min Faders Hus. Jeg skal se den en eller to gange mere, før jeg er i stand til at definere min mening om forestillingen. Kun dette: Oplevelserne undervejs er intense og mangfoldige, men enhver må opleve spillet ud fra sine egne forudsætninger – nøjagtigt som når man står overfor et nonfigurativt maleri, hvori een kan se både skønhed og mening, mens en anden kun ser en forvirrende samling af streger og farver. Min Faders Hus står endnu for mig som et billede – ikke nonfigurativt, mere symbolistisk men uden symbolisternes ofte påtrængende klarhed og pegende fingre. En oplevelse, som det er svært at blive færdig med, og som man derfor nødvendigvis må se igen – måske helst på et andet sted og med et andet publikum uden for ODIN TEATRETS specielle atmosfære, hvis ens bedømmelse af selve spillet skal være helt objektiv.

Jeg håber senere at kunne vende tilbage hertil.

Tak for vel udført arbejde, tak for et spil, som giver en troen på, at virkeligt teater eksisterer.

Signeret adresse, 50 år, major.

★

Holstebro, 18. maj 1972

ODIN TEATERET

Jeg kan ikke give nogen egentlig kritik af stykket, og jeg vil derfor begrænse mig til at give et referat af, hvorledes jeg opfattede det. Den dømte mand og de tre kvinder opfattede jeg som værende symbol på U-lande der kæmpede for at nå frem til lyset, og få del i goderne, der var symboliseret med jord og øl.

Manden i de blå bukser mener jeg symboliserer USA, og manden med skægget USSR. Disse to kæmpede om at opnå U-landenes gunst, f. eks. så vi USA prøve på at bestikke en af U-landene, men USSR greb imidlertid ind og forhindrede det.

Da de to mænd, der symboliserede stormagterne, var sat ud af spillet, så vi, hvordan »de små« kastede sig over goderne, men imidlertid ikke forstod at anvende dem (jeg tænker her på øllet).

De to spillemænd mener jeg skulle gå for at være en slags djævlé, der triumferede hver gang, der gik noget ondt for sig. Manden med harmonikaen syntes jeg i hvert fald havde onde øjne og et ondt smil.

Der var imidlertid noget, som jeg overhovedet ikke kunne se nogen mening med, jeg forstår nemlig ikke, hvorfor man kastede penge på manden, der havde overtaget den dømtes frakke.

Forøvrigt virkede de hyl, som kvinden i kjolen gav fra sig, drønirriterende. Til sidst vil jeg gerne sige tak for den oplevelse det var at se stykket, og at se de andre i hovedet, medens det stod på.

Signeret, 16 år, skoleelev.

★

Holstebro, 18. maj 1972

Odin Teatret.

Jeg så jeres forestilling for et par timer siden og I udbeder jer reaktioner. Jeg har på nuværende tidspunkt ingen anelse om, hvad det var, der foregik – men det havde jeg mens det foregik. Det var nogen fantastiske oplevelser man, sludder – jeg, fik ved at få alt det lys-lyde-bevægelser og sådan noget postet i hovedet, jeg kan huske, at I fik gjort nogle følelser meget, meget virkelige. På en eller anden måde virker det bare tosset på mig, at nogle mennesker bliver sluset ind i en sal, sidder på deres røve i en time og oplever noget meget stærkt – og så er det hele bare lige pludselig færdig og man trisser afsted igen. For mig var det hele i hvert fald en erindring, og ikke mere, i det øjeblik jeg trådte ud af døren. Det er der ikke nødvendigvis noget dårligt i, det virker bare meget arrangeret på mig, at man på et givet sted i et tidsrum altså oplever noget, og så var det altså det (publikummer kunne selv gøre noget for at følge det op, indrømmet, men det blev altså ikke gjort i aften, og det er mine indtryk fra i aften, jeg forsøger at finde ud af). Nå, men jeg slæber altså rundt på et temmelig traditionel opfattelse af at et teaterstykke er sådan noget, man kan sidde og diskutere på et værtshus bagefter og vende og dreje og stille op i sociale sammenhænge og være pisse-intellektuel over. Hm, nå, det kan jo godt være, at det her skulle have den funktion ved siden af, og at jeg bare ikke har fattet noget som helst af det.

Det her blev ikke så klart som det skulle, men hvis jeg

begynder at skrive det hele om og formulerer og analyserer og sætter kommaer, bliver det vist mere en eller anden form for analyse end en reaktion, så altså

venlig hilsen

Signeret, 21 år, kvinde, p. t. kontormedhjælper.

★

Herning, maj 1972

Kære Odin-teatergruppe!

Først og fremmest mange tak for en fantastisk teateroplevelse. Jeg vil gerne hermed forsøge at give udtryk for min opfattelse af, og oplevelse ved at se stykket.

Jeg har set det to gange, første gang d. 27.4., anden gang den 19.5. i Herning. Begge gange var vi nogle stykker sammen, og vi diskuterede naturligvis kraftigt bagefter, hvad stykket skulle fortælle. Og jeg må sige, at det var højst forskellige opfattelser, der kom frem, og netop dette har været meningsdannende for mig.

Nogle af mine venner mente, at der var en fortløbende og meningsfyldt handling eller tankerække i stykket, hvilket de forsøgte at bevise ved at forklare forskellige passager og episoders mening i sammenhæng. Nogle havde opfattet det bogstaveligt, andre symbolsk, men alle havde deres egen mening. Andre, og deriblandt mig selv, havde opfattet stykket som tankebilleder, som godt kunne have, men ikke behøvede nogen logisk rækkefølge. Da jeg nu hørte alle disse individuelle meninger, fik jeg den ide, at stykket virkede som en slags psykoanalyse, for folk afslører faktisk bevidst eller ubevidst en hel del om deres karakter, når de kommer frem med deres personlige mening om noget så abstrakt som tankebilleder. Nogle fæstner sig mest ved det seksuelle aspekt, andre ved frygten, hadet, kærligheden, den politisk-sociologiske eller den psykologiske, hvilket jeg også tror, I har erfaret gennem de breve, I har modtaget.

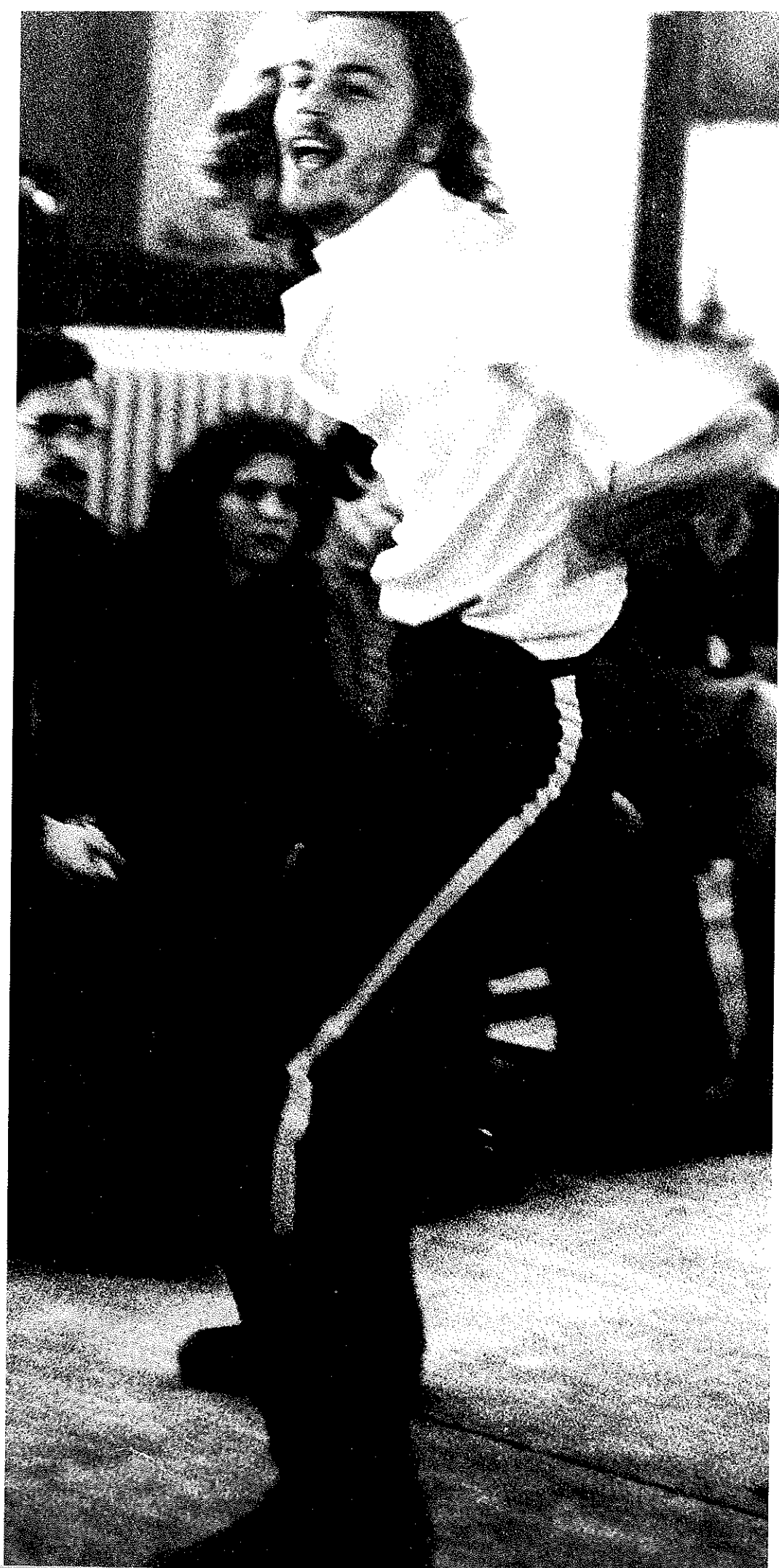
Jeg fik derfor den opfattelse, at I bevidst har forsøgt at lave nogle mere eller mindre symbolske optrin, som I af egen erfaring ved røder op i folks underbevidsthed, og derved fremkalder tankeassociationer fra ungdom, barndom, ja måske fra fortidige liv, hvem ved?

Nu har jeg så spurgt mig selv hvad muligheder og/eller hensigt, I har med de breve, I får, og det har faktisk givet mig og en ven jeg har diskuteret stykket med, nogle visioner.

Mulighederne er jo mange; men det må jo først og fremmest være en tilfredsstillelse for jer at få et klart, omend nuanceret, indtryk af den virkning, stykket har på folk. I kan så bruge de erfaringer, I får om publikums reaktioner på de forskellige episoder, til at udvikle og forstærke tankebillederne i »Min Fars Hus«, og derved trænge dybere og dybere ind i folk, eller I kan samle erfaringer til senere brug.

Jeg må forklare lidt nærmere. Når en episode bliver fremført på scenen, vil sindet hos hver enkelt af tilskuerne dykke ned i deres underbevidsthed for at samle oplysninger om det, de opfatter med deres sanser. Hvis man nu bare tager titlen på stykket: »Min Fars Hus«, for ikke at gøre det for indviklet, og undersøger hvilke associationer, man kan få bare ved at modtage disse få, men kraftfulde ord. Kan man f. eks. se: Faderens hus, alle værelser, indretningen, fader, moder og søskende i forskellige situationer, og gen-

Torgeir Wethal og
Else Marie Lauvik

Ragnar
Christiansen

nemleve oplevelser, man har haft med dem og meget meget mere, altsammen på brøkdele af et sekund.

At det forholder sig således, er I jo nok klar over; men det er de færreste, der kan følge denne proces hos sig selv, da det kræver et meget fint og koncentreret sind. Først senere, når folk forsøger at sætte stykket i ramme, bliver de bevidste om nogle af de tankebilleder, de ubevidst gennemlevede under stykket. Ved hjælp af disse bevidstgjorte billeder, danner de deres opfattelse af stykket, som altså må blive stærkt personligt, da det jo er deres tidligere erfaringer og oplevelser I har holdt frem.

Dette er jo en ganske dagligdags og naturlig ting, da det er ved denne proces mennesket oplever. Men på grund af stykkets abstrakte form, må den enkelte gå dybere ind i sig selv for at finde en mening, og meningen bliver et billede på dem selv.

Her fik I altså et billede af mig, jeg håber det ikke er alt for forvirret og uklart, hvis I får lyst til at give en forklaring på stykket, vil jeg blive meget glad for at høre fra jer. Jeg vil også gerne have jeres turne-program, da jeg godt vil se stykket igen.

Kærlig hilsen til alle fra

Signeret, mand, 24 år, spinder.

★

Herning, maj 72

Gid jeg kunne høre det.

Gid jeg kunne se det.

Gid jeg blot kunne røre eller lugte det,
men det vil hverken høres, ses, røres el. lugtes.

Aldrig bliver det borte.

Hvorfor skal jeg altid skuffes?

Bare en enkelt dag.

Bare en time, et minut.

Ja, bare et eneste sekund,
men nej, det bliver borte.

Brug hovedet mand!

Brug dog det forbandede hoved!

Men nej!!

Det drejer rundt,

altid drejer det rundt,

og det er der hele tiden,

»det«-»det«-det jeg ikke kan forstå.

Om at flyve.

Min farve er hvid.

Mit næb er gult.

Flere dage i træk kan jeg flyve.

Mit navn er albatros!

Min farve er grå.

Mit næb er krumt.

Mine vinger er spaltede.

Mit navn er ørnen!

Min farve er sort.

Min spids er hvid.

Jeg flyver kun nedad.

Mit navn er »FAT-MAN«.

(Fat-man, den vidunderlige opfindelse, som U.S.A. smed ned over Hiroshima, »for fredens skyld«.)

Anonym.

Til Odin Teatret.

Min kone og jeg så »Min Fars Hus« i Herning i onsdags (17/5). De er interesseret i at høre mit umiddelbare, individuelle indtryk af forestillingen – min reaktion på den. Imidlertid beklager jeg, 1) at der ikke var lejlighed til at skrive på samme måde om »Kaspariana« og »Feraï« – fordi jeg kun kan reagere ved en sammenligning med disse forestillinger, 2) at De ønsker at kende mit erhverv, køn og alder – fordi jeg er universitetslærer (dog ikke i dramaturgi el. teaterhistorie), mand og nær ved de 60.

Jeg kunne meget bedre lide skuespillernes optræden ved denne forestilling end ved nogen af de to foregående; den forekom mig friere, naturligere og munter – det sidste var der jo slet ikke noget af i de foregående. Naturligvis savnede jeg en sammenhæng mellem de enkelte optrin og en »mening« med det hele (hvilket gør, at man husker det, man har set); men til gengæld følte man sig ikke som genstand for en åndelig voldshandling (som i »Kaspariana«). »Feraï« satte i højere grad tanker igang end »Min Fars Hus«.

Når dette er sagt, har jeg ikke så meget mere at sige. »Kaspariana« beskæftigede mig en hel uge, og jeg nedskrev adskillige sider for at frigøre mig fra denne forestilling (i Århus Kunstmuseum). Den forekom mig som et – for mig at se ganske urimeligt – angreb på kristendommen i dens mest intolerante, katolske form, samtidig med at den forsøgte at formulere en alternativ menneskeopfattelse, som jeg ikke forstod. – »Feraï« kunne jeg meget bedre tage: her var virkelig en alternativ opfattelse af de elementære kræfter i menneskesamfundet (alternativ til den gængse: mennesket er af naturen et godt og med fornuft og fri vilje begavet dyr, som bliver fordærvet af onde (og dumme) tyranner – nej: det er ulige svært for den stærke og gode, der vil frigøre de mennesker, som har valgt ham til konge, at nå dette mål; kun den, der er villig til at dø, kan vise vejen). – Tilsvarende tanker har jeg slet ikke fundet i »Min Fars Hus«. Men stykket mindede mig ikke så meget om Dostojevski som om det eskimoiske sagn »Festens gave« (gengivet af Knud Rasmusen): uden fest fortæres menneskets hjerte af ensomhed. Det ensomme menneske må stilles over for undergangen, før det lærer at feste. Det er en nødvendig desperation som tvinger det dertil. Og – »når menneskene fester, bliver alle gamle ørne unge«.

Signeret.

★

Slagelse, 23. maj 72

Uforberedt. Har aldrig overværet noget tilsvarende gav stærk erindring om russisk litt. stemning (Gorki) bevægelser – farver lyd efterhånden uafhængig virkede menneskelig/overbevisende.

Replikkerne i mørke/klimax virkede distraherende på mig, jeg følte at bevægelserne var det som fængede mig mest. Jeg følte at jeg måtte skjule mit ansigt (i det mindste min mund). Kroppene var skønne at se på. Det generede mig at mændene havde fodtøj på.

Forestillingen var en **virkelighed**. Sådan som jeg oplevede den ikke en abstraktion.

Askov, 31. maj 1972

Signeret, kvinde, 34 år, maler.

★

Slagelse, 24. maj 72

Min første tanke var – »Så kan det altså lade sig gøre« – det gælder de helt store oplevelser – man føler sig helt bjergtaget – vil senere lave noget om på sig selv og sit hjem. Først og fremmest at sortere alt uægte fra og leve intenst med og for det væsentlige. Harmonikaspilleren glemmer jeg specielt aldrig. Set 24/5.

Lærer, hunkøn, 32 år.

★

Frederiksberg, 26. maj 72

Jeg vil meget gerne takke for Odinteatrets opførelse af Dostojevski-forestillingen »Min Faders Hus«, det var en rystende oplevelse (og meget u-dansk).

Det er 25 år siden, jeg har læst Dostojevski, eller snarere levet Dostojevski, for mine vanlige omgivelser blev uvirkelige, og jeg **var** skiftevis Raskolnikov, Grusjenka, Sonja, Aljosja, Dimitri, Ivan og Aleksej.

Siden har jeg ikke turdet nærme mig Dostojevski for ikke at sløve den første oplevelses ekstase.

Men den aften jeg så Barba's gendigtning blev de 25 år rullet bort. Jeg var atter den 15-årige, endnu engang sønderrevet i hver en nervetråd, det var den første oplevelses chok, jeg fik lov at gennemleve.

Se, det var det rosende, jeg ville sige om forestillingen, og jeg nænner næsten ikke at komme med nogle sure opstød bagefter, men – en fin – det må vel siges. Jeg finder den kvadratiske opstilling af bænken forstyrrende. Jeg sad således, at jeg kun momentvis kunne se skuespillernes ansigter – og sjældent i de afgørende øjeblikke, jeg følte trang til at løbe om på den anden side – og stirre dem ind i ansigterne – det krævede den yderste beherskelse ikke at gøre det.

Og så føler jeg at det er en forestilling, man skal se flere gange, der er så meget, man ikke når at opfange den første gang, det er så koncentreret (dog fejlen er min, jeg måtte rejse).

Jeg har hørt, at Barba inden de første forestillinger holdt en introduktion, hvor ting, jeg var uvidende om, blev sagt, det ville jeg meget gerne have hørt.

Med taknemmelig hilsen

Signeret, 41 år, husmoder.

★

Iben Nagel Rasmussen og Tage Larsen

Til Odin Teatret: Tak for Brevet.

Med Fornøjelse prøver jeg at svare for at faa afviklet indtrykkene for mig selv.

Da der ingen Handling var og mange umotiverede Situationer, virkede Forestillingen trættende, saa jeg flere Gange ønskede, den snart vilde holde op.

Men Vildskaben, Bevægelserne, de gaadefulde Møder mellem Menneskene, Rytmen var – uden Musik men mest med Musik – ofte gribende, næsten forfærdende i deres Voldsomhed, afslørede ubevidste Impulser hos en selv. I og for sig anser jeg det for farligt at lukke op til det ubevidstes Verden, ligesom jeg tror Psykoanalyse som saadan er farlig.

Glad for at se Forestillingen? Nej, egentlig ikke, snarere oprevet og utilfredsstillt.

Men min allerstørste Kompliment for Skuespillernes fantastiske Beherskelse af Mimik og Bevægelse.

Venligst

Signeret, kvinde, 78 år, fhv. musikpædagog.

★

Blommenslyst, 3. juni 1972

Til Odin Teatret.

Tidlig morgen. Jeg sidder i en rutebil på vej til arbejde.

Foran – bagved – bussen er fyldt med mennesker. Ansigter trætte og tunge, hænder tykke af ensformigt slid.

Mennesker dvæler. Ingen attituder ingen forgøgelse blot: på vej til vej til arbejde.

Skuespil og liv overflade og dybde i elementær betydning. Overflade da skuespil sjældent suger kraft fra rod men danner inspiration fra en ydre opdragelse, som langsomt skaber mønstre i et modtageligt sind.

Min Fars Hus (ikke vort hus) strakte hænder mod, men de var knyttede, et lukket land for særligt indbudte. Smukke mennesker alle, ingen vorter halt eller pukkel.

Smukke mennesker danser skriger eller græder i et lukket rum kun for særligt indbudte.

Udenfor rummet går række efter række af grå sække forbi ser intet hører intet dvæler blot i skabelsens bevægelse mod død.

Det lukkede rum har sorte gardiner helt tæt ingen lyd udefra følelsen spændt – buen til det yderste.

Angst spænder bueskytten det yderste, strengen hviner af udmattelse, spændingen før alt brister ... følelse hænder graver muld – urkraftelig musik fra et kvindeherte Japanske lygtepind så fugl så ånd.

Undfanget den der ikke lærte men lo da månen forførte havet.

Jorden rejser sig spænder sin ryg, klippevæg mod himmelrummet

stjerner falder

tusinde

tusinde

isblink på tynde fiberhår

den gamle trækker vand.

Signeret, adresse, kvinde.

Til Odin Teatret.

Jeg så Odin teatret på Strandmølleskolen i Assens d. 3/6 – og det gjorde mig helt fantastisk glad.

Vi sad der pænt indpakket – mens i viste os, hvad vi også er – stærkt følede, oplevende og inspirerende. Jeg tænkte ikke på Dostojevski, men på mennesket og alt det, vi skjuler.

Det oplevede jeg virkelig. Det er enkelt nok – vi skal være det hele – helt og fuldt – hvorfor er det så vanskeligt?

Det er skønt at se, at der er nogen der tør.

Signeret, adresse, kvinde, 32 år, fritidspædagog.

★

Rødovre, 14. juni 1972

Til Odinteatret.

»Som man undertiden ubevidst genkalder sig tusinder af ting« – tusinder af mærkelige ting, ja, men på en underlig måde var det som om Dostojevskij blev væk mellem alle disse ting. Det sker, efter min mening, fordi I søger at frigøre jer fra det talte ord. Jeg tror ikke, at Dostojevskij kan komme til orde uden netop ved ordet. Jeg tror, Dostojevskij havde noget andet og stærkere at give end tusinder af mærkelige ting, man ubevidst genkalder sig. Det er rigtigt, at disse tusinder af ting – alle disse stærke lidenskaber – var en væsentlig del i Dostojevskis digtning, men de var ikke det centrale, ikke hans budskab – hans budskab kan vel i sidste instans ikke udtrykkes uden ved ord:

»... Jeg er et ægte barn af min tid, et tvivlesygens og vantroens barn og vil sikkert forblive sådan til mine dages ende. Alligevel skænker Gud mig undertiden øjeblikke af fuldkommen ro, og i sådanne øjeblikke har jeg formuleret min trosbekendelse, klar i ethvert punkt og for mig hellig. Den lyder i al sin enkelthed således: Jeg tror, at der intet skønnere findes, intet dybere, intet så dragende, intet så sandt, så klogt, så modigt og så fuldkomment som Jesus Kristus. Atter og atter fyldes jeg ved tanken på ham med brændende kærlighed, og jeg siger til mig selv, at hans lige ikke blot ikke findes, men ikke kan findes. Endnu mere: hvis nogen bragte mig beviset for, at sandheden om vort liv ikke er i Kristus, og hvis sandheden i virkeligheden ikke var hos Kristus, så ville jeg hellere være med Kristus end med sandheden«.

Jeg tror, at jeres teaterform giver jer vældige udtryksmuligheder, men på den anden side har I i meget høj grad begrænset jer, når I giver afkald på ordet; særlig har I begrænset forståeligheden. Man bliver suggereret ind i et vældigt rum, hvor mange lidenskaber er – og det rum er selvfølgelig også Dostojevskijs – det univers, hvor hans dramaer foregår, men selve det Dostojevskij ville kan man ikke gengive uden ordet – uden at tale den linie frem gennem alle lidenskaberne, som det var Dostojevskij om at gøre.

Signeret, adresse, 32 år, præst.

★

Odin Teatret.

Jag är nitton år och har just slutat gymnasiet. Jag såg Er föreställning tisdagen den trettonde juni.

Jag hade svårt att tolka och förstå pjäsen intellektuellt. Föreställningen blev i stället en stor emotionell upplevelse för mig.

Jag har svårt att beskriva den. Kanske upplevde jag tillsammans med skådespelarna en förvandling till en ärligare människa utan lögn.

Ni bjöd mig på min största teaterupplevelse hittills.

Tacksamma hälsningar

Signeret, mand, 19 år.

★

Holstebro, 17. august 1972

Kære Odin teater!

Jeg så stykket d. 16/8-72.

Under selve forestillingen følte jeg en overvældende usikkerhed. En usikkerhed, der måske opstår, fordi man føler sig afsløret, man kan ikke gemme sig bag stolerækkerne, men man føler sig som en del af stykket – man kan pludselig ikke forblive den anonyme person, man er vant til at spille.

Skuespillerne er fantastisk ærlige og frie i deres optræden. Man ligesom fornemmer kontrasten mellem det mennesket er i virkeligheden (= skuespillerne) og det mennesket markerer sig med for omgivelserne (= publikum).

Som publikum kan man (jeg) ikke undgå at føle sig afklædt mod sin vilje – for det er jo så dejligt at skjule sig bag en uniform.

En af de uniformerede.

P.S. Jeg havde forresten svært ved at forstå stykket, men det er sikkert allerede gået op for jer.

Signeret, kvinde, 21 år, sygeplejeelev.

★

Aarhus, 23. august 1972

Odinteatret.

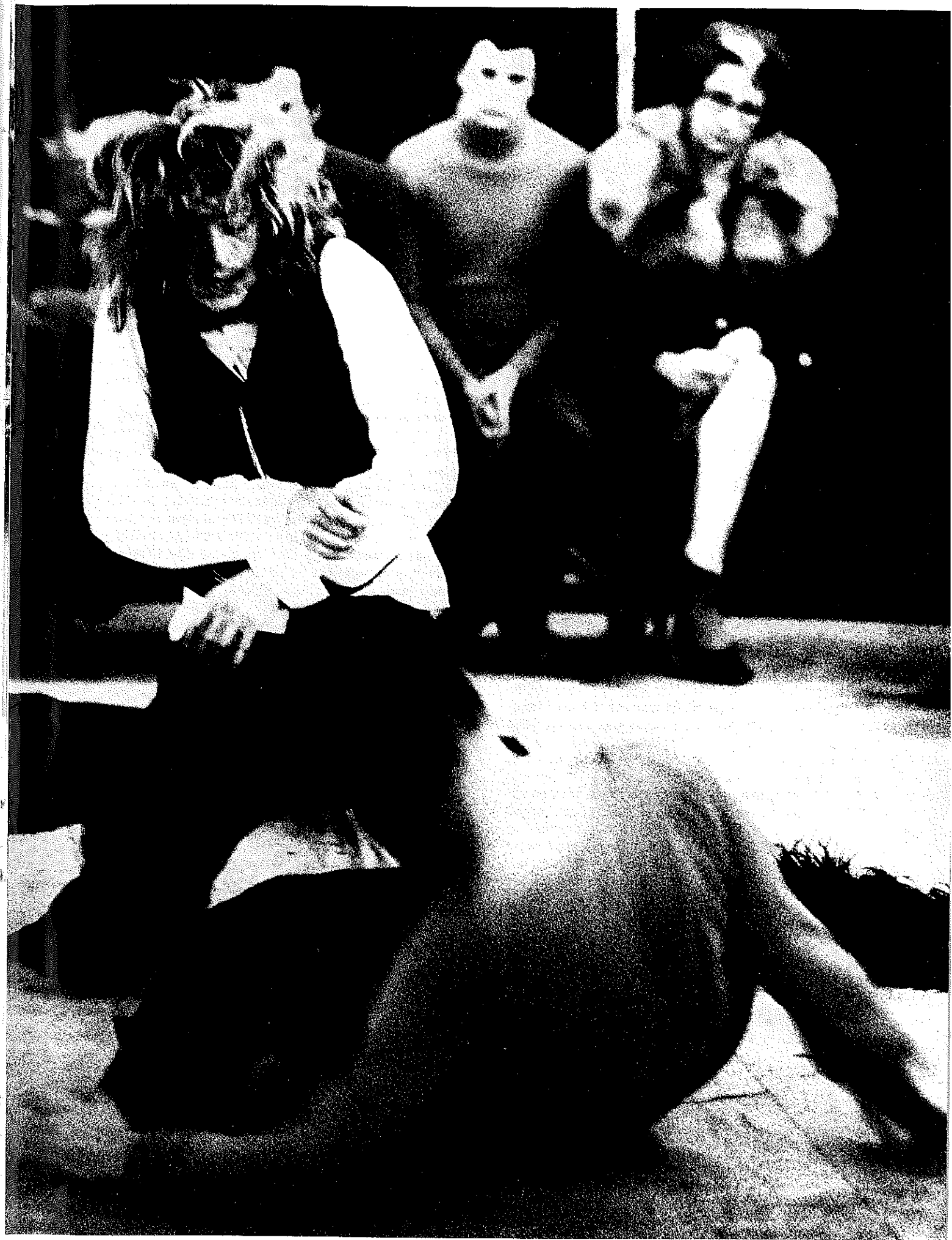
Jeg har ved mange lejligheder hørt Odinteatret omtalt og altid noget godt. Jeg har så i lang tid ønsket at opleve jeres teaterform og fik så muligheden d. 22/8.

Det mindede mig meget om mine dramatiktimer på højskolen, blot den forskel, at jeres var professionelt og af højeste kvalitet, men med den fællesnævner, at der egentlig ikke var noget budskab og slet ikke til det brede publikum.

For mig var opførelsen af »Min Fars Hus« en smuk oplevelse, skønt jeg ikke fandt noget handlingsforløb, jeg søgte derfor at opfatte det, som et barn ville have gjort.

Jeg kan forstå, at kunsten er en integreret del af jeres liv og at kammeratskabet hverandre imellem, betyder ligeså meget som kunsten gør for jer.

Jeg mener blot, at teatret må have et budskab, være et

spejlbillede af samfundet, så publikum bliver konfronteret med sig selv og sin situation, netop som tilskuer. For mig var jeres stykke en oplevelse og en nydelse, mens det blev fremført. Jeg føler ikke, der er noget til eftertanke for en ikke-skuespiller, der er ingen grobund for fantasien, for alt er overladt til den.

Jeg vil være meget taknemmelig, om I kunne sende mig noget om Odinteatret og jeres arbejde.

Signeret, adresse, kvinde, dekoratør, afspændingspædagog.

★

Århus, 26. august 1972

Odin Teatret.

Tirsdag d. 28.-8. så jeg i »Huset«, Århus, jeres forestilling Min Fars Hus, som jeg her vil søge at gi' jer mit indtryk af: Karakteristisk – og vigtigt tror jeg – er, at man ikke følte sig som teatergænger, som tilskuer, til et skuespil. Tværtimod!

Jeg følte mig kastet skænseløst ud i en fantastisk verden – en verden gennemåbnet af dæmonisk mani.

Man **er** i mørket. Man **er** der sammen med dem, de gløden-de, lidenskabelige, vanvittige sjæle, der stirrer på én med deres genemborende Raskolnikov- og Karamasov-øjne. Man **er** selv en af dem. Man **er** i deres verden, fyldt med overdreven følsomhed, vanvid – forsagelse, erotisk vildskab, lidenskaben i alle dens afskygninger – Dostojevskij's følelsesverden – og jeg vil tilføje: vores, menneskenes verden – i hele dens væld, lys og mørke, himmel og helvede. Man **er** i mørket. De skingre skrig gennemryster én. Det er mig, de kalder til skafottet. De lynende blikke fastnagler én. Den blinkende kniv flænses ens indre op. Musikken bedøver én – og hvis ikke lyset blev tændt i mørket ...!

Jeg forlod teatret med en ekstatiske følelse – den **samme** tilstand som jeg befinder mig i, når jeg læser – jeg vil hellere sige oplever – Dostojevskij's romaner. På hvor fænomenal en måde forstår I at genskabe den verden, Mitja Karamasov's ord så rammende beskriver:

»Her kæmper Gud og Satan, og kamppladsen er – den menneskelige sjæl«.

Det var **ikke** et stykke teater, man overværede, men en virkelighed, man oplevede: virkeligheden! Og den er så meget mere fantastisk, i realiteten, end alle drømme og fantasier (Dostojevskij har vist også engang udtalt noget lignende) – virkeligheden hinsides al larmende trafik, forurenede luft, grå hverdage og deres småbekymringer og -problemer.

Og hvem kan nogensinde glemme, tillade sig at glemme, virkeligheden, eller kaste den fra sig – selv om den er dæmonisk.

Venlig hilsen

Signeret, adresse, kvinde, 22 år, stud. mag. (filosofi).

P.S. Jeg vil bestemt foreslå at I genoptager diskussionen med os efter forestillingen.

★

Århus, 30. august 1972

Kære Odinteatret!

Vi var nede og se jeres forestilling: »Min Fars Hus« i »Huset« i Århus mandag d. 28/8-18,30. Vi har taget jeres opfordring om en reaktion til følge og vil nu **kort** fortælle jer om vores holdning til forestillingen.

1) I jeres valg af materiale ligger der en bevidst/ubevidst udvælgelse af publikum. Et Dostojevskij-stykke (i jeres op-sætning) vil automatisk tiltrække en snæver teaterelite. Dette finder vi uheldigt.

2) Jeres bearbejdelse af Dost. materialet viste en udpræget psykologiserende holdning. Stykket udtrykte, at det, I har heftet jer ved, hos D. er en overfladeproblematik/konflikt, som mere ligger på et følelsesæstetisk niveau (konkret manifesteret i stykkets billeder af melankoli, sorg, had, kærlighed, religiøsitet etc.) sat i en ramme med »det ubevidste« som ledemotiv og udgangspunkt (jvf. citatet på programmet) i stedet for en orientering mod den konkrete indholdsproblematik, som i høj grad resulterer i, at stykket får en høj grad af abstraktion, som hæmmer en umiddelbar tilegnelse af stykkets problematik generelt. Vi mener altså, at jeres holdning til D. afspejler en stor mangel på forståelse af den ideologiske problematik, dvs., D. som mere eller mindre radikal formidler af et halvfeudalt klassesamfunds ideologi, hvilket igen vil sige, at det helt afgørende problem om D.s klassestandpunkt forsvinder. Jeres manglende politiske holdning over for stykket bevirker, at I kommer til at reproducere et borgerligt syn på D. som sådan.

I jeres brev nævner I, at I hidtil ikke har haft held til at gennemføre diskussioner efter forestillinger. Det har vi gjort os nogle tanker om: jeres forestilling efterlod et totalt fremmedgjort og usikkert publikum. Dette mener vi skyldes, at stykket og behandlingen af det viser en høj grad af mangel på politisk engagement og uafklarethed. I formår ikke at aktivere jeres publikum, fordi stykket med sit høje abstraktionsniveau ikke kan relateres til, og dermed ikke kan problematisere, situationer, som publikum daglig indgår i (f. eks. på arbejdspladser). Dvs. at det i sidste instans er et spørgsmål om at tage parti i klassekampen for en socialistisk (scene)praksis.

Alternativet til jeres praksis er en debatteaterform, hvis primære formål er at behandle og problematisere hændelser (jvf. oven for om arbejdspladser), hvorved I provokerer en stillingtagen som er et resultat af, eller kan resultere i, et engagement og dermed i en politisk bevidsthed.

Nu har vi hakket længe nok på jer, I skal osse have ros for den præcision og dygtighed, der lå i fremførelse af stykket, f. eks. synes vi jeres mimik og beherskelse af kropsudtryk var skidegodt og virkede stærkt.

Kærlig hilsen

Ps. Vi er til enhver tid villige til at uddybe, hvad vi har skrevet her.

Pps. X er 21, læser litteraturvidenskab og er kvinde. Y er 21, læser statskundskab og er mand.

Signeret, adresse.

★

Århus, 31. august 1972

EN AFTEN i:

»MIN FARS HUS«

Man kommer ind –
seder i kreds –

Hvad skal der ske –
Hvad hvil der ske –

Der vil ske noget –
men hvad er det der vil ske.
– Frem – Træder der kroppe fra dybet – stilhed og atter
stilhed, hos os de beskuende.

– så sker der noget –
der vil nu ske noget –

et forløb – med og uden sammenhæng – set ud fra hvem
man nu er og hvem det nu er som skal beskue det det nu
er igang – inde i den og uden for den firkant som er inden
for den kres vi befender os i – skøn lyrisk musik fra en har-
monika og fløjte, sætter skuet igang. – Bevægelser – lyde –
lys – mørke – Kroppe – toner fram og bevæger sig. Gør ting
og sager. – nøgne Kroppe, indhyllet i forskellige klædnin-
ger – bevægelser – vibrationer – det er igang.

– menneskets forpinede kroppe –

– kød og blod –

– fortvivelse –

– skitsofrani –

– latter –

– angst –

som at gå i blinde gennem verdens uendelige have og ho-
risonter – Der at møde solen, lade den varme ens indre jeg
– at plukke blomster og spise af træet saftige blomster. –
for sener at blive halshugget eller offer for en uhyggelig
sygdom – skabt af menneskets og dens ulidelige måde at
skabe en utryk verden på – med alskens lakriskonfekt og
chokoladefrøer – Et materialistisk – destruktiv – menne-
skefjensk verden – hvor det er svært at kunne finde ba-
lance.

latter –

skridt –

dybe værtrækninger –

orgasme –

Berugselse –

Dans til harmonikaens lyde – tavshed – mørke – klageskrig
– gråd – små flukttige lysglimt fare frem fra mørket – først i
den ene hjørne – så i den anden – den 3 – 4 og over til
midden – frem og tilbage – i lysglimtene – her og der, ses
ansigter –

forvrænget –

mystiske –

uhyggelige –

stærke –

samtidig tiltrækkende på en uforklarlig måde, – måske
fordi man gennem disse levende masker ser sig selv, – så
på den ene måde – og nu på en anden måde – Dybe og
lyse stemmer svire nu rundt i det store rum. – farende frem
– en ausindig kvinde – der skriger – laver mærkelige lyde –
bevægelser – falder om – hun er samtidig en smuk væsen
– hendes øjne er urolige – sitrende –

Hun er gal – – – –

eller er hun gal? –

Pludselig farer hun op og danser en forkvaklet dans snurrer
rundt og siger underlige lyde – standser op ser sig undren-
de om. Hvad er det der sker? – Der sker en masse mærke-
lige ting i en stor forvirring og blanding – som umiddelbart til-
taler ens indre følelser og tanker – man genkender situatio-
ner nu og da fra ens dagligdag. Spillet mellem personer.

lys – mørke – musik – bevægelser –

Det snurer rundt i Hovedet – gør stærke indtryk – gir in-
spiration og man fornemmer at varmen er steget en til
høvet, og en mærkelig kriplende – prikkende – stikkende
fornemmelse sedende i kroppen – spillet er nu forbi, mør-
ket – tavshed i rummet så er lyset tændt og man går ud. –
en stærk oplevelse, som ikke forsvinder i et nu – men som
har laret sig ned i ens bevidsthed, til sener eftertanke.

Der skete noget –
Hvad var det der skete? –
Der skete en masse.

Kjærlig hilsen

Signeret, mand, maler.

★

Århus, 3. september 1972

Til Odin-teatret.

Den smukkeste måde, jeg overhovedet kan beskrive en op-
levelse på, er ved at sige, at den oplevelse rummede alle
ord og ingen ord. Derfor er det forbandet svært at skrive
til jer om stykket »Min Fars Hus«, fordi jeg dels er ved at
sprænges af oplevelsen af dette stykke, og dels ikke kan
finde nogle ord, som siger noget om, hvad I med dette
stykke har givet mig.

Men jeg må prøve alligevel, for det lever dybt i mig, også
selvom ordene i denne forbindelse forekommer mig fattige.

Jeg har et maleri hængende, som min søster har lavet. Jeg
bliver aldrig i mit livs skabte dage færdig med dette maleri.
Det bliver dybere og dybere for hver dag, der går. Det er
som om, det hænger der og indånder alt, hvad der sker i
mit liv, og det kan rumme det hele, og dog bliver der ved
med at være plads til nye oplevelser, gode og dårlige.

Sådan var mit første møde med jer også.

Jeg føler, at jeres måde at formulere og videregive kernen
i stykket, er så dyb, så elastisk, så rummelig og så mange-
sided, at der aldrig vil blive plads til noget nyt.

Fordi jeres måde at lave teater på lever. Det er ikke kun
stykket, som lever i nogle stive rammer. Rammerne udvikler
sig med stykket, i stykket og omkring stykket. Derfor er den
teaterform udødelig, og hører ikke nogen bestemt tid til.

Jeres måde at få lukket op for alt, hvad kroppen kan sige,
og vise hvor rigt udstyret vores krop er, og hvor mange
medier, vi har til at fortælle hinanden, hvad vi vil hinanden,
var en berigelse uden lige for mig.

Da jeg gik hjem, følte jeg en fred og glæde, som jeg sjæl-
dent har kendt. Tak.

Jeg vil følge jer i, hvad I laver. Desværre er jeg selv for-
hindret i at kunne deltage eller skabe noget lignende, da
mit højre fodled er stift, og der er fire centimeter forskel på
benene. Dog har jeg tit tænkt på, at det burde være muligt
for lettere handicappede mennesker at lave teater. Det er
forkert, at der kun kan bruges fysisk fuldkomne mennesker
indenfor teatret.

Jeres øjnes
styrke
også i
hændernes bevægelser
på min kind.

Kærlig hilsen

Signeret, adresse, kvinde, 21 år, student.

★

Hornbæk, 7. september 1972

Mange af scenerne førte mine tanker hen på noget aktuelt.
Jeg følte, under en af de mørklagte scener mod den helt

fantastiske musik, at jeg gik på en strand i mørke og storm, og at 1000 stemmer omkring mig prøvede at løfte mig mod himlen; det var lige ved at lykkes, da lydene holdt op, og det dagedes.

Pigen i brun kjortel opfattede jeg på et vist sted som gående på stranden og undersøge strandvaskere for at se, om der skulle være noget af værdi. Hun var Hex. For det meste en god, hvad blomsten på hendes tå også kunne symbolisere. Pigen i rødt var også en slags hex – en mindre uselvisk. Hun var på et vist tidspunkt i konflikt med sig selv om, hvem af 2 (en overgang 3) drenge, hun skulle vælge, og endte til sidst i dødsriget med den ene.

Penge fordærver alt; knus ham med penge.

Det gode sejrede over det onde; den blinde fik sin frakke.

Menneskets søgen og higen efter lyset.

Kærlig hilsen

Signeret, adresse, kvinde, 18 år, skoleelev.

★

Risskov, 11. september 1972

Odin Teatret.

Tak for i går – det var meget stærkt – og »sundt« at få ribbet op i følelser, der ofte får lov at blive ubrugte.

Det animerer mig sådan til at gøre min egen dagligdag stærkere at se jeres »daglig dag i jeres arbejde«.

Men det er jo næsten forbudt at udtrykke sig således.

Nu dagen derpå forstår jeg ikke rigtigt alt det, I var i den lille time – tid er så mærkelig – og beundrer dybt den »essens« I fik frem – den var så kraftig, at jeg i perioder holdt den på afstand.

Havde jeg kunnet holde fri i dag – ville det have været godt – for jeg bruger den slags oplevelser til at sætte mit liv i relief – en enkelt ting kunne have hjulpet mig til at have været mere opmærksom som tilskuer – en historie om den hverdag, som I beskrev – det var jo en lang rejse fre sekund til sekund, da I startede.

Med venlig hilsen

Signeret, adresse, mand.

Gentofte, 12. september 1972

Det er noget meget svært noget, I vil have os til. Ord er jo det sværeste af alt. De binder, især når de bliver skrevet ned sort på hvidt. Da jeg kom hjem efter at have set Min Fars Hus for 3. gang, var uret gået i stå. Sådan oplevede jeg også stykket. Der er ikke noget tidsrum, der er kun et rum. Et rum fyldt af lyde, lys og skygger samt dette vel-signede mørke. Dette mørke ønskede jeg blot, ville vare længere – så kom tiden dog ind i billedet, men ikke i den sædvanlige form. Dette mørke lader én opleve alting 1000 gange forstærket – og mørket lader én opleve sig selv i højere grad end når der er de smukke skikkelser og de forvrængede ansigter at kigge på, de levende skygger, der bevæger sig drømmeagtigt hen over loftet.

Drømmeagtigt, ja det er måske mine drømme, jeg oplever. Undertiden er de scener, I fremstiller, så modbydelige, så voldsomme, at jeg næsten føler mig skamfuld over ikke at lukke øjnene – men jeg spiller blot øjnene op og koncentrerer dem på ét punkt – og tør ikke se på de andre tilskuere overfor. Men I vil jo heller ikke se på os. I svøber

os ind i lyde, I bevæger jer fantastisk provokerende lige foran os, vi mærker jeres ånde i nakken, men I ser aldrig direkte på os, I rører os aldrig direkte fysisk. Nej, det ville også være forkert at røre os fysisk, men måske savnede jeg jeres øjne.

Dagen efter.

Det, I laver, sætter sig jo fast som glimt, der som lyn slår ned igen længe efter, man har set forestillingen.

Det er ligesom at opleve på en måde, man havde glemt noget med, da man var barn, og det der foregik gjaldt liv eller død. Når jeg ser jeres forestilling, sider jeg ubevægelig med sammenpressede hænder, opspilede øjne, åben mund, åbne øjne, åbne sanser, alt er åbent indtil det er slut og Torgeir og den blonde fyr med det følsomme ansigt tager om hinanden og hjælper hinanden ud, og så har jeg lyst til at tude. Og ikke snakke med nogen mennesker. Derfor ville jeg heller ikke deltage i en diskussion, hvis der var nogen bagefter – men man reagerer jo så forskelligt, og jeg kender mange der siger, at de følte sig så dumme bagefter, og at de havde megen lyst til at snakke med skuespillerne.

Men er det ikke en form for falsk tryghed – ville de mon virkelig føle, at de havde forstået mere, hvis de fik snakket, hvis de fik en »verbal« baggrund for forestillingen? Jeg ved det ikke. Men jeg ved dog også, at det betød fantastisk meget for mig, den aften min veninde og jeg blev siddende efter at vi havde set forestillingen første gang i Holstebro for nogle måneder siden, og den høje blåbuxede nordmand, der er så smuk, som en eventyrprins! kom og spurgte, om vi ville med ind i biblioteket.

Vi var jo frygtelig generte! Men så snakkede vi med Ulrik og Else Marie, og fandt ud af, at de var sgu ikke særligt svære at snakke med, og at der faktisk slet ikke noget kultisk over dem, men uafhængig af stykket, som de næste 2 gange, jeg så det, betog mig stadig mere, som en hel selvstændig oplevelse, der for så vidt ikke havde noget at gøre med, at Else Marie bruger briller og spiser æg og Ulrik maler sin harmonika, ligesom vi andre ku ha gjort det. For øvrigt synes jeg først, jeg virkelig fik en sammenhæng ud af stykket, da jeg så det for tredje gang, men for hver gang opdager man så uendelig mange flere ting.

Mange hilsner

Signeret, adresse, kvinde.

★

Venezia, 1. oktober 1972

Min fars død.

Misundelsen og fortvivlelsen ved nægtelsen, ved udelukkelsen fra favntaget – og hvilken ømhed var der ikke imellem dem, mens jeg så forundret til!

I dansede og jeg græd.

Man elsker hinanden, man angriber hinanden og dette på samme tid gang efter gang. Og derefter finnerne (OG MÅSKE TRÆFFER DE), parate til at blive afsløret.

Jeg har prøvet alt dette under de første 40 minutter af forestillingen. Derefter var jeg tomt.

Signeret, mand, 32 år, psykiater.

★

Venezia, oktober 72

Nogen spurgte
meningen ved jeres
»forestilling«
mosaik af svar
haltede
på den sidste sten.

En let let
lille opgave
finde meningen ved tingene som sker i
en dag uden daggry og solnedgang.

Siddende
rundt et bord
de gav forskellige svar
alle tog uniformer på
om natten
og avisernes tunger

smaskede ens
svaret: kun 60 tilskuere 60.

Det er et fortvivlet forsøg
at udviske ord
ved at skrive ovenpå
ord.
Det er modsigende forsøg.

Jeg bestiger et andet spejl
endnu en gang et bevis
på samme teorema.
Spejlet som jeg søger kunne indeholde billederne
af alle andre
men ikke billedet af sig selv.
Hvem har sagt at LOGIKKENS grænser
er PARADOKSET?

Nogen spurgte
meningen ved jeres
»forestilling«.
Vi var for nær
og gled
på den slibrige overflade
af det sidste spejl.

I lysets vandpyt røg
en kvælende fornemmelse af tomhed.

Pilgrimmene som glemte
afrejsens punkt
kender ikke
målet.
Rundt om vandpytterne holder de hinanden i hånden
og udspionerer
himlens
dybde.

På det sidste spejl
de fortvivlede rifter
af eksistensens meningsløse tæthed.

Signeret, mand.

★

Venezia, oktober 72

Jeg er født i Venezia og jeg hedder ... jeg er 26 år gammel, studerer, arbejder kun midlertidigt.

Jeg er fuld af problemer og konflikter, men jeg tror på muligheden af, at man kan kommunikere gennem en form for fællesskab, et fælleskab, som i går opstod imellem os. Det var ikke nødvendigt med jeres indbydelsesbrev for at præsentere mig for jer, fordi dette behov allerede var født spontant i mig under forestillingen (eller rettere under det øjeblik af liv, som vi har levet sammen).

Glæden ved at meddele »noget« er i denne kaktusblomst, der er lidt som os alle: fuld af torne ... frastødende, men når den åbner sig, er den vidunderligt smuk*. Jeg er dybt interesseret i jeres søgen, som jeg betragter som fundamental for hele vores samfund..

Jeg håber at komme og besøge jer i Holstebro.

Signeret, kvinde.

* Dette brev blev ledsaget af en kaktusplante.

Venezia, oktober 72

En hvirvel af mærkelige ting – ja – og derefter?
Mærkeligt spil i sandhed – livet, Rusland? Dostojevski?
Absurd spil – i sandhed – livet ...?
En blomst – først givet – derefter sønderrevet – sådan – det gjorde mig ondt.
En dyrisk stønnen bag mine skuldre – jeg føler næsten åndedrættet på min hals. Jeg kan ikke bevæge mig, indeklemt på bænken mellem 2 venner, som lever den erfaring med mig og med os.
Sammen og anderledes.
Min mor ved aftensmaden (hun havde ikke læst noget om jer og jeres arbejde): man kan ikke sige, hvad man har følt – det ville være at afdække sig for meget. I enhver af os opstår ønsker – minder – fornemmelser – alt for intime.
Som en krybende kvinde beder jeg om kærlighed – hvem vil give den til mig?
Mørket – jeg accepterer blindheden – jeg fornemmer åndedrættene – jeg ville kunne sidde på gulvet – jeg har ondt i ryggen.
Lys i mørket – det slukkes – et nyt – mørke – hvor fødes næste? Jeg er der i midten af mørket – jeg ville nå lyset, før det slukker – det lykkedes mig ikke. Tragisk musik – spottende – jeg ved ikke om den opløfter mig, eller om den øger spændingen.
Vin spildt på gulvet af århundreder – tusinde gulve plettet af vin og forfængelighed.
Mennesket falder – ved at falde redder det sig selv.
Mærkeligt spil i sandhed – livet.
Bliver der lidt kærlighed tilbage til enhver i verden?
Jeg har overværet et ritual – det har væltet mig over ende.
Menneskets ældgamle poesi.

Signeret, kvinde, 18 år, student.

★

Copenhagen, 17. januar 1973

When I reached home that evening, after seeing Min Far's Hus I could not sleep or speak. Because you ask so specifically I will send you what poured out of me onto a scrap of paper, just after Min Far's Hus – – –
My body trembles.
My mind is not at rest – something inside is moving crossing a path and then another path.
Passing into and out again. Time is become a fluidness of motion. Patterns that only come once do not repeat yet stay. Flowing.
My dancer's body yields to stillness of muscle
To other kinds of wings.
The eyes of a fiery fiercely real and tender
Violent wonderful witchcrafted woman –
Brown is the color of her flames it is I who burns in her magic circle.
Even as I try to tell you the pictures you made to touch you with the magnitude of what
YOU gave I reel into the impossible possible ...
nevermind.
I will dance what you gave.
I will dance your play but especially your playing
And somewhere in the universe you will
feel the reverberation of my thanks

for it. And yes of course the dance will resound to fill ears and other kinds of ears.

With joyful barefoot wishes to you all.

Anonym.

★

Ericaparken, 21. januar 1973

Kære skuespillere ved Odin Teatret.

Jeg forstod ikke spillet »Min Fars Hus«, men lyde, lys og bevægelser – det var smukt og forfærdende. Skulle det udtrykke galskaben – det sammenhængsløse? Der var usædvanligt fint samspil.

Den nærhed mellem skuespillere og tilskuere, mellem jer og os, gjorde det mærkeligt at gå derfra. Jeg siger jer tak.

Signeret, kvinde, 58 år.

★

Lyngby, 23. januar 1973

Til ODIN TEATRET, Holstebro.

Overværede ODIN Teatrets forestilling på Stadsbiblioteket i Lyngby søndag den 21. ds. kl. 20, og besvarer Deres henvendelse – ikke fordi jeg føler behov for det, jeg får jo ikke derved besvaret alle mine hvorfor'er – men fordi De anmoder mig derom.

Inden vil jeg redegøre for min »forbindelse« med ODIN Teatret. Jeg overværede ved sidste besøg opførelsen af FERAI, havde købt billet på grund af vakt interesse via omtale i pressen. Fik ved billetkøbet (eller måske først ved indgangen) forestillingens satser, der står opført på side 58 i publikationen: Ornitofilene – Kaspariana og Ferai, hvilket støttede meget til en opfattelse af den senere fremstilling. Efter forestillingen købte jeg nævnte bog, senere Peter Seberg: Ferai, og i øvrigt endnu en billet til samme opførelse, denne gang på Det kgl. Teaters forsøgsscene. Det var begge gange en stor og nærgående oplevelse. Jeg erindrer, at jeg i ret lang tid »levede« videre med de optrædende i min hverdag.

Derfor: ODIN Teatret igen på tourné – igen billet. Kendskab til Dostojevski NUL. Citatet: Som man undertiden ..., var ikke nok for mig til en indlevelse i, hvad jeg så. Jeg fattede udtryk for had, kærlighed, skinsyge, skadefryd, medlidenhed, sorg, – fornemmede Wethal's skikkelse som symbol på måske digteren (F.D.?), der tvinges til at blive seende, deltage og iagttage, dog beskyttet af den vægtige kappe mod at blive integreret i livet omkring ham, og først ved afgivelse af kappen bliver eet med den, der lever og i dette tilfælde – lider. Måske er jeg helt på vildspor med dette sidste.

Der står mange spørgsmål tilbage. Flammerne f. eks. først den lille, siden den store – en fantastisk virkning iøvrigt, men fra min plads kunne jeg kun se ryggen af de to skikkelser midt på gulvet. Hvad betød det hvide stof? Blev hun ført til domfældelse, henrettelse? Skulle pengene opfattes som sten? Tror, jeg prøver at få endnu en billet til forestillingen. Har idag lånt en Dostojevski bibliografi hjem fra biblioteket.

Med venlig hilsen

Signeret, adresse, 56 år, husmoder.

Kære Odin-teater.

Fra det øjeblik I forsvandt og »Min Fars Hus« var udenfor sansevidde; mens folk opdagede, at nu var der ikke mere, forsøgte at klappe og derefter løb ud hver til sin frakke, blev jeg ganske trist til mode: Følte mig tom og også ked af eller måske skamfuld over, at jeg ikke havde fået fortalt jer, at jeg var blevet meget glad for det, I havde vist mig: Og så fik jeg et brev stukket i hånden, utålmodigt lukkede jeg det op og læste i det, at det hele alligevel ikke var så uigenkaldeligt forbi: jeg blev helt lykkelig og fløj hjem på min cykel:

Men hvordan skal jeg fortælle jer, hvordan jeg reagerede, jeg ved det ikke helt selv: jeg kan fortælle jer, at jeg syntes om jeres brug af rekvisitter eller de **ting**, I havde som virke-/hjælpe midler, de var så få og blev brugt så åbenlyst og fyldestgørende: jeg synes om jeres måde at danne steder, tidspunkter og stemninger på: Og det I gjorde, det I sagde, det opfattede jeg bare og tænkte ikke over hvem, hvad, hvorfor og i hvilken sammenhæng: Men det virkede – og virkede på mig.

Kærlig hilsen

Signeret, kvinde, 24 år, stud. scient. i matematik.

★

Lyngby, 24. januar 1973

Min oplevelse af Odin Teatrets forestilling bygget på Dostojevskijs verden og med titlen Min Faders Hus.

Mennesket er ikke i stand til at opfatte sig selv uden i et spejl. Teatret kan være et spejl, ved hvis hjælp vi oplever os selv og vor identitet.

Normalitetsbegreber bestemmes af kultur-, religions- og samfundskonventioner. Under viktorianismen udviklede kristendommen sig til en kodex, der gjorde menneskelegemet til syndens arnested (for at bortlede opmærksomheden fra den virkelige umoral: overgreb ved udbytning af underklassen hjemme, som man påtvang følelser af skyld og mindreværd ved at gøre dens naturgivne glæde til **synden**, og af befolkningen i kolonierne, hvis paradisiske opfattelse af samhørighed mellem krop og sjæl man brændemærkede som laverestående, dyrisk). Eneste anstændige kropskontakt var mellem moderen og spædbarnet, men moderen kunne ikke amme barnet i andres påsyn. Kroppen og dens sprog var uanstændigt, neuroserne og de dårlige samvittigheder blomstrede. Det pæne teater var dialogteatret.

Det dybeste og mest oprindelige kommunikationsmiddel mellem mennesker synes at være berøringsmeddelelsen, krop-penes berøring og den talende bevægelse. For de fleste betyder begrebet hjem følelsesmæssigt en andens favn og skærmende krop, nærhed og tilhørssted. Men før berøringen var lyden.

Lyden er begyndelsen til alt i følge kristendommen (Johannes evangeliet) og de asiatiske religioner. Den græske mytologi fortæller, at i begyndelsen blev natten med de sorte vinger dyrket af vinden (lyden) og lagde et æg af sølv i mørkets bug. Af dette æg opstod verden. Lyden har mennesket udviklet til ord, sætninger, tale. Ikke mindst nu i forbrugssamfundets produktions-, profit- og magtræs bruges talen som forførelsesmiddel, til at tilsløre istedet for at af-dække og er derved i uoverskuelighed blevet upålidelig. Det vidt opdelt samfunds forskellige grupper taler hvert med sit – for andre grupper fremmede sprog.

Odin Teatret er gået tilbage til kropssproget og til ikke-verbaliserede lyde som kontaktskabende midler. Jeg er ikke teaterkyndig, men ved et tilfælde har jeg set Odin Teatrets tre forestillinger, forresten det eneste teater jeg har set i disse år. Til Kaspariana var der vist et trykt program, men ikke til Ferai og Min Faders Hus, så min baggrund for Odin Teatret strikker jeg selv sammen.

Odin Teatrets brug af ikke verbaliseret stemmebåndslud og af kroppens sprog er altså en gåen ned til den fællesmenneskelige grund, det arketypiske. Det giver et expressionistisk teater, som nok kan skræmme en konventionel angelsaksisk mentalitet. Det forekommer mig da også, at der i Kaspariana og Ferai var tilløb her og der til »tyisk« følelseshysteri.

Dostojevskijs verden synes helt i samklang med Odin Teatrets sprog. Jeg tror ikke, det er nødvendigt at kende Dostojevskijs Min Faders Hus, men derimod at være fortrolig med den dostojevskijske sjæls lyst og kval for at love med i forestillingen, der åbner med et bevægende råb: **Fedór Dostojevskij!** Et sted i stykket artikuleres der igen, idet der siges: det mennesket behøver er, at stene bliver til brød. Hvortil der svares: og når mennesket er mæt, hvad så? Er dette stykkets forkyndelse, at vore liv efter syndefaldet, vort jordiske liv er sult, materiel, seksuel og følelsesmæssig sult?

Som en rød tråd gennem Dostojevskijs værker går ondskaben og godheden, ofte som en dobbelthet hos det enkelte menneske, mennesket efter udryddelsen af paradiset. Det rene, entydige menneske, mennesket i uskyldstilstanden fra før syndefaldet viser han os i Aljósja i Brødrene Karamasov og i Fyrst Mysjkin i Idioten. De er usårlige som Kristus og Balder i den nordiske mytologi, på trods af, at vi dræber dem i fysisk forstand. Overfor dem slår vi øjnene ned i tilbedelse.

I modsætning til mennesket fra før syndefaldet står vi andre, og det er især os besatte, Dostojevskij skildrer i voldsomme udbrud af begær og vildskab, i sønderknusende anger, i tåreglimtende kærlighed, i Kristi favn.

Dostojevskij blev levende gennem Odin Teatrets forestilling, der var så stærk, at vi levede med og genkendte os selv i synd og gemenhed, i længsel, anger og kærlighed. Også Rusland blev vakt til live i os, det Rusland som Dostojevskij har efterladt i vor sjæl. Det har bånd til Østeuropa og Skandinaviens jævne folk fra før den moderne tids menneskenivellering.

Forestillingens visualisering af de forskellige aspekter af menneskesindet lå langt fra det vulgære underholdningsteater f. ex. på det erotiske og på broderskabsfølelsens område, hvad jeg synes er uhyre befriende i vor krop-for-sig og sjæl-for-sig-tid.

Det er spændende at se, hvordan Odin Teatrets aktører anskueliggør, hvad der sker følelsesmæssigt i og mellem personerne, og hvordan de dermed forbundne ydre handlinger anskueliggøres. Noget blev f. ex. afsluttet og fejlet sammen ved hjælp af fodens bevægelse over gulvet. Det gav samtidig en lyd som af den russiske gadekost i morgenstilheden. Til pigens dragt hører en fattigfin boa. I en scene klæder manden illuderende pigen nogen ved at manøvrere fjerkraven ned om pigens krop som man krænger kjolen af en pige. En harmonikas og en fløjtes stemmer gennem forestillingen. Gøglernes forførende aura. Kunsten som gør stene til forgyldte brød.

Ja, der var livsglæde, kval, sult og fred. Gemenhed, drift og hjemkomst. Med Laing fik vi vore tvivl om de besatte nu også er de virkelige gale. De var jo os, vi var dem.

Scenografi og dragter: sort og hvidt. Belysning: slumkvarterets fattige lampeguirlande, der indrammede os tilskuere i en kant om scenen, lukkede også os ind i vor faders hus, hvis mørke oplystes af vandrende lystestumper i aktørernes hænder. En kæde af déjà-vu billeder steg frem fra sindets forseglede gemme. Forestillingen brød seglet, det var dejligt.

Kristendommen har lukket sig til, og nøglen kan ingen finde. Kristus var tilstede i forestillingen, hans navn er kærlighed. Vi hvilede mod hans bryst under nadverens indstiftelse. Vi var den discipel, han elskede. Vi var mennesket.

Signeret, mand, 62 år, keramiker.

d. 25.-1.-73 ca. 1/2 time
efter forestillingen i Glostrup

Kære Skuespillere!

Mine reaktioner på forestillingen – kære venner, jeg kan ikke tegne og har ikke lyst til en kold analyse af mine følelser. Bare dette: det var en fantastisk oplevelse. Jeg kender begrebet skuespillerkunst, men har kun oplevet den nogle få gange, denne var helt speciel. Jeg skulle meget hurtigt være alene, men åh, det var ikke hurtigt nok, jeg hørte nogle tilskuere sige, »nå, nu kan vi vist godt klappe«. Da ønskede jeg, det var tilladt at skribe. Alt det andet, som skete med mig, skal være mit eget.

Alligevel var det rart, under »flugten« at få stukket et brev i hånden, og lidt senere at læse jeres hilsen. Jeg forstår godt, I har opgivet diskussionen efter forestillingen. For mig havde det været barsk at få revet hul på oplevelsen lige efter forestillingen med nogle forskellige intellektuelle bemærkninger.

Med stor beundring og agtelse
jeres ..., afspændingspædagog, begyndt at blive voksen, har to børn, som går i skole.

★

Glostrup, 25. januar 1973

Til Odin-Teatret.

Jeg så det altså.

Jeg så for første gang dette kroppens, følelsernes teater.

Jeg så det rum, hvor bænkene med pælene og guirlanderne med pærene stod i en firkant.

Jeg så 5-10 mennesker vælte sig rundt i ølsjatterne og kærlighedsrusen fra det borgerlige, ordrige teater, som har serveret alt mellem himmel og jord. Men der kom en ny dimension til ordteatret: følelsernes udtrykken sig i stærke, rige, fysiske flyvetogtsbevægelser af legemet.

Det var ikke kun Det kgl. Teaters anæmiske armgestik. Det var hele kroppen. –

Nu sidder jeg altså her og ved ikke, om min begejstring skyldes, at jeg aldrig før har set kropsteatret i funktion (det er to gode betegnelser: ordteatret og kropsteatret).

Den første reaktion var at sige: her er altså et rigt udvalg af Dostojevskijs personer: lægen, den kyniske, men lidenskabelige med urkæden, åh, denne urkæde – tåben, der spiller (her: harmonika) – den fedtede ruskindsfrakke med en kusk (?) – og en pige, der selvfølgelig er barfodet. Det var et zar – dostojevskijsk univers; russiske ordbrækker ind imellem. Men det var jo mere: den totale blottelse af følelser, altidgyldige kærligheds- og jalousiberøringer med soldatens støvler (soldaten i lange, blå bukser, og næsten ligeså lange støvler, ham, jeg glemte i min opremsning før, ham, denne zar-garder). Mønsteringen tilsidst var det stærkeste, fordi novicen nu endelig var begyndt at føle med; men da var stykket også forbi; (godt at ingen kom frem og bukkede og nejede, Vorherre bevares) I skulle have set publicums småklappende reaktion. –

Kommer man ud og siger: ordteatret er passé, irrelevant og uden interesse i vore dage? Vel næppe. Jeg gjorde ihvertfald ikke. Jeg går i teatret for at se såvel homo sapiens som homo ludens fremstillet, op- og udstillet. Se ham. Høre ham. Fornemme ham. Og derfor er kropsteatret mig ikke

nok i sig selv. Jeg er ikke i stand til at udelukke hverken ordet eller kroppen, og altså slet ikke livet. Ikke at forstå, at jeg egentlig ønsker de to former blandet, jeg vil bare ikke undvære en af dem. (I København får man forresten en forbandet overdosis ordteater.) –

Jeg er meget glad for at have oplevet denne seance-hapning, men jeg er bange for, at disse vurderinger har været præget af, at jeg nu i en del år kun har set Ibsen, Shakespeare, Charleys Tante, Strindberg, Soya, Ribbjerg – jeg mener: alle disse ord, man har fået slynget i hovedet. Det er nedslående at sige det, men de preller efterhånden af, for aldrig har en forestilling, eller hvad I vil kalde det, kørt så meget rundt i tankerne, fantasien eller måske hellere følelserne hvis man vil, som denne.

Det var altså fornyelsen.

Tak til fornyerne!

Det var godt.

Venlig hilsen

Signeret, adresse, mand, 17 år, gymnasiast.

★

København, 28. januar 73

Kære Eugenio, kære Odin-bande:

så i aften, på kunstakademiet, Min Fars Hus for anden gang. Denne gang slog den helt igennem. Måske fordi det var anden gang. Måske også indsatsen var mere prægnant, rummet mere »hårdt« (hvidt) og ligesom krypt-agtigt.

Koncentrationen. Holdningerne. Kontakten med hinanden, med kostume, rekvisitter (den sorte tæppe-roset/den sorte støvle). Lyset: een indre overensstemmelse mellem lys og tema – den flagrende, brændende due – Parakletos. Lydene. Den hele tiden til det yderste anstrengende indsats, og anstrengte: Dostojevskij. Kharasho!

Esoterisk, hermetisk, ja. Men samtidig umiddelbart, utrolig umiddelbart virkende, takket være den gennemførte teatralisering, dvs. fysiske konkretisering af enheden mellem krop – sjæl – ånd (her er den paulinske tredeling nødvendig til karakteristik – dog ikke som **deling**, men som tre-ét).

Penge-sekvensen definerer kærligheden endnu engang, det personlige og det socialt-politiske i ét: kærligheden sejrer over kapitalismen »in uns«, i og med en sandhed erkendes: kærlighed er din eneste skyldighed og dermed din skyld. Deri finder de to mænd hinanden – »på bunden«, i nul-punktet.

Død og opstandelse, død og opstandelse.

Parakleten trøster med sine to ufejlbarlige instrumenter, med sit eneste værktøj:

død og kærlighed.

Og spillet kan begynde forfra.

Det »russiske« spil – det alment-gyldige spil, teatraliseret.

Tak skal I have.

Signeret, adresse, mand.

PS. En detalje: den norske dialog smelter, for mig at høre, ikke ind – men dette gælder jo kun i Skandinavien. (Stene – brød – dialogen, mener jeg.)

★

Humblebæk, 31. januar 1973

Kære Odin Teater!

På opfordring vil jeg gerne prøve at give udtryk for min oplevelse af forestillingen i aften, selv om det ikke er nemt. Måske kan jeg sige det på den måde, at da jeg har set Odin Teater før, (Fera! på Krogerup for nogle år siden) var det denne gang ikke en oplevelse af Odin Teatret som sådant, men en aften med Odin Teatret, altså nogle detaljer, som jeg oplevede anderledes denne specielle aften, og som gjorde at jeg ikke synes, det lykkedes i den grad, jeg havde ventet. Jeg har læst meget Dostojevskij som ca. 15-årig, og han har betydet meget for mig, særlig »Idioten«. Jeg genkendte Odin Teatrets dejligt professionelle spille-måde og fuldstændige oprigtighed, som jeg værdsætter, og som er helt nødvendig under de store udladninger, ellers var det skaberl. Men det bragte mig hele tiden ned på jorden at se de andre tilskuere, hvoraf jeg kender de fleste. Måske havde vi stået og lavet en slags anti-opvarmning inden forestillingen, men det forekom mig, at man begynder og slutter med næsten samme intensitet, og at det bevirker, at publikum er ude af trit med forestillingen i begyndelsen og underligt uforløst eller desorienteret i slutningen. Fera! derimod gjorde et stort og blivende indtryk på mig, sådan at jeg mere eller mindre tilfældigt begyndte at fortælle om det, da jeg i år for 1. gang skulle læse græsk med en 2. G.ns i oldtidskundskab. Jeg ønskede at rykke dem ud af skolestuen og af deres barnlighed og reserverethed og stille dem om til »kultisk drama med stærke lidenskaber« og til en fantasifuld udnyttelse af stemmens muligheder, og jeg fik indtryk af, at ideen var god, selv om der også er store forskelligheder på de to slags teater.

Da jeg hørte, at Odin Teatret kom igen, nævnte jeg det for klassen, og de kunne huske, at jeg havde fortalt om det og ville meget gerne se det. Kun en enkelt havde dog fået billet til i aften og hun var meget begejstret, men jeg håber at de andre kommer en af de andre aftener og at de selv vil skrive.

2. februar 73

Fire havde set det i går og var vildt begejstrede, særlig over den konstante intensitet, som de syntes lige passede til den tid, det tog.

Signeret, adresse, kvinde, 37 år, adjunkt.

★

Humblebæk, 3. februar 73

Kære Odin-teaterfolk –

I er ikke så lette at få ud af tankerne. For et par år siden oplevede jeg jer på Krogerup Højskole spille »Fera!« – det var bare simpelthen en hel fantastisk oplevelse – jeg var med jer fra først til sidst, og lagde nok en lille smule af min gamle »ham« da I var færdige med mig.

Måske var mine forventninger for store, da vi skulle mødes igen på Louisiana fredag aften d. 2.2.73.

I stedet for en skøn oplevelse blev det til et mareridt – ikke p. g. af handlingen – jeg har lært nogle ting af Dostojevski – og selvom han virker knugende på mig – er det en god stærk følelse, han efterlader – nej, min panikagtige sindsstemning skyldes udelukkende jeres voldsomme spil. Jeg følte mig utryg og sad og tænkte på, hvordan I kunne lem-

læste jer selv – og jeres tilskuere – jeg havde check på alle nødudgangene – og min angst overskyggede desværre alle sanser, så jeg fattede slet ikke jeres budskab. – Jeg var meget trist til mode, da jeg gik hjem.

Ved gennemlæsning af det, jeg nu har skrevet, kan jeg godt se, at I nu siger: »Ærgerligt, at hun skulle optage en plads – hun burde være blevet hjemme i sin trygge stue foran TV-apparatet« – ok – men I bad mig nu selv sætte mine reaktioner på print.

– Skal jeg renskrive dem, går de i papirkurven – så I får dem – sådan.

Med venlig hilsen – og alligevel på gensyn

Signeret, adresse, kvinde, 32 år, sekretær.

★

Rungsted Kyst, 5. februar 1973

I Athen tvang men menneskene til at overvære skuespillene for Dionysos. Det var kartharsis – sjælelig renselse – for den tids mennesker, et skridt ned under tærskelen.

Men i dag skal vi længere ned – og vores liv er afhængigt af, om vi erkender det. Vi lyver ganske forfærdeligt om os selv og for os selv.

Jeg er nødt til at beskæftige mig med dybdepsykologi i mit arbejde – jeg ved, hvor svært det er at erkende, at det også angår mig selv. Når man er nogenlunde afstresset, kan man huske sine drømme. Men til daglig er man alt for bange for omgivelserne til at give los.

I gav åbninger til det underbevidste og til det ubevidste.

Kan I ikke komme snart igen?

Tak.

Signeret, adresse, 58 år, lærer.

★

Hellerup, 7. februar

Til Odin Teatret!

Det er anden gang, jeg ser »Min Fars Hus«. (5/2). Første gang så jeg det i Slagelse (I sommer – tror jeg).

Begge gange forlod jeg rummet med denne tanke: »Så kan det altså lade sig gøre – at sige de væsentligste ting uden at give folk en flov smag.« ... og bagefter dette »– men så dygtig må man være, for at det kan lykkes helt«.

Jeg er dybt grebet af det – glæder mig til at se noget fra jer igen!

Signeret, kvinde, 33 år, lærer.

★

København, 10. februar 1973

Kære Odin Teatret.

Der er ingen dialog mellem jer og nærværende 2 tilskuere, hvoraf den ene har overværet samtlige jeres forestillinger, den anden de to sidste.

Vi betragter jeres arbejde med stor interesse og ønsker

gerne at forstå jeres dramatiske form. Men for hver ny produktion fra jeres laboratorium, føler man at afstanden mellem de agerende og publikum forøges. Spillet virker sektetisk, indadvendt, følelsespresset, – og på os virker det, som om det hele kun foregår mellem jer, hvorfor vi føler os aldeles udenfor, skønt vi i bogstaveligste forstand er placeret imellem jer. Vi spørger os selv: Hvorfor ønsker I overhovedet at have publikum på? Jeres form er så streng og så indadvendt, at man ikke som »udenforstående« formår at komme ind til indholdet af jeres sceniske produktion.

I er dygtige (meget dygtige), men jeres dygtighed virker formålsløs på os, fordi jeres forsøg på scenisk kommunikation hos os blot skaber et tomrum, som man med intellektet føler skulle være udfyldeligt.

Ovennævnte er provokeret af jeres forestilling »Min Fars Hus« opført i Søllerøds-scenens kælderteater i Nærum den 8. februar 1973.

Med venlig hilsen

Mag. art. (teatervidenskab), 30 år, kvinde.

Adv. fuldm., 28 år, mand.

★

Hellerup, d. 10. februar 73

Til Odin Teatret.

Jeg så jeres forestilling Min Fars Hus i torsdags d. 8.-2. Først nu har jeg fået det så meget på afstand, at jeg kan skrive til jer.

Jeres stykke og fremførelsen af dette var anderledes end det teater, jeg plejer at se. På en måde var det forvirrende, for man vidste ikke, hvad det handlede om, og man havde lidt svært ved at finde ud af det. Men på trods af dette, var det et stykke, som fængslede og kunne holde min opmærksomhed ved lige i hele den time, stykket varede.

Jeg synes, I skal indføre diskussionen med tilskuerne igen, for så kan man spørge jer om jeres mening og jeres formål med at spille stykket på den måde, I gør. I skriver, at enhver ikke kunne udtrykke sig frit, men jeg tror, at dem, der har behov for det, kan.

Ønsker I, at man skal klappe, når I er færdige, for man havde på en måde lyst til at vise, at man var imponeret.

Venlig hilsen

Signeret, adresse, kvinde, 17 år.

★

København, 14. februar 73

Kære odinteatet.

I spør om tilskuernes mening. Det er prisværdigt og jeg skal prøve på at udtrykke min.

Det er en ambitiøs opgave I har sat jer for – og når den efter min mening ikke er lykkedes for jer, skyldes det ganske enkelt, at I ikke er dygtige nok i jeres beherskelse af de kropslige udtryk.

For mange år siden så jeg Peking Operaen hver aften, de optrådte her – de havde kropsbeherskelse og kropsbevidsthed, der tillod det utroligste ... så højt er der vel ingen andre der har drevet det. –

Men Dario Fo og de store klovner ved også hvad det drejer sig om, når de vover sig ud på det tragiske, farlige plan ...

Mange hilsner

Signeret, kvinde.

★

København, februar 1973

du ønsker respons

og jeg rækker dig det.

du gav dig selv i trampende mørke

og overlod mig at tage imod dig

i stivnet undren

på en ubekvem bænk.

du skal vide

at jeg glemte den

mens du bragte mig udi ydergrænserne

i dine forsøg på at skabe,

så jeg var med dig og din vilje.

du skal vide

at jeg gik med dig

fordi det lykkedes

ikke fordi jeg er nem at forføre

du ved – som jeg –

at der er langt – længere end

vi kan række

til det, vi vil nå

men du skal vide

at mange af os rundt om dig

holder lyset ved lige bag de lukkede øjne

fordi du hele tiden prøver at række

længere end du føler du kan nå.

det, der nu er din søgen

blir næste gang dine faste skridt,

der bringer mig med dig et

stykke videre.

at rose dig for hvad du evnede –

at jorde dig for hvad kiksede –

hvad gavner det dig?

du vil kunne finde bedre egnede

men fortælle dig

at jeg sidder rundt om dig

og giver dig

– mod –

er det ikke hvad du helst vil

drikke af min pen?

Hilsen

Signeret.

★

København, 16. februar 73, nat

Kære mennesker.

Jeg har her til aften set »Min Faders Hus«, og vil prøve at give jer et indtryk af min oplevelse af jeres forestilling. Jeg må hellere straks sige, at jeg ikke er videre ferm til at formulere mig. Især ikke når det drejer sig om en teateroplevelse af denne karat.

Intellektuelt forstod jeg ikke meget – det er heller ikke vigtigt – for hvad kan intellektet opleve? Jeg har derfor ikke noget velformet teaterkritisk indtryk at viderekommunikere. Men jeg har et andet – et egentligt **indtryk**. I mit væsen er denne virkelige teateroplevelse præget ind. Åh, hvor er det dog sjældent, at man oplever noget, man tør benævne som **teater**. Langt det meste af det, der går under den benævnelse er dødt og bundent.

Det, jeg her til aften fornam, var **liv**. Bare liv. I smerte, i glæde, i rus, i angst, grusomhed og skønhed, i ømhed og tomhed. Hvor er det dejligt, at der findes sådan nogle som jer.

Det er bekræftende. Et vidne om, at der stadig er noget levende, nogle som vil og kan kaste bort de evindelige mønstre, og videregive disse livets udtryk hudløst og ærligt – og dygtigt. I tryller jo. Ting er der pludselig ud af intet – og forsvinder igen. Vidunderligt!

Ja, hvad kan jeg sige? min sjæl løftedes, og mit væsen bølgede med alle disse »billeder«. Det virkede på mig som en en klassisk koncert eller et billede af Grünewald. En renset fornemmelse indeni.

Kunne jeg male jer et billede af livet selv! Der er meget jeg gerne ville sige – musikken, sangen, »sproget« – det hele var så rensende, fordi I trænger igennem.

Jo mere det dukker op i hukommelsen, jo mere begejstret bliver jeg. Men det er det umiddelbare indtryk, I spørger

om. Under forestillingen har man nok at gøre med at følge med og åbne alle sanser. Følgelig lever man stærkt med i disse stemningsbilleder. Bagefter var jeg helt overvældet – nej, jeg har intet ord for det. Og endelig går jeg igang med Dostojevskis biografi snarest.

Kort sagt: en **god** aften – Jeg blev »tanket op«. Og så vil jeg ønske jer alt godt på jeres vej.

Kærlig hilsen

Signeret, kvinde, 23 år.

Doch rufen von drüben
Die Stimmen der Geister,
Die Stimmen der Meister;
Versäumt nicht zu üben
Die Kräfte des guten.

Goethe.

P.S. en uge efter.

Besynnerligt og dejligt så menneskene er forskellige. Har talt med en kær ven af mig, som mener næsten det modsatte af jeg om »Min Faders Hus«. Jeg kan forestille mig, at I må få mangeartede reaktioner fra folk.

Jeg tror, at grunden til, at jeg blev og er begejstret for jeres forestillinger, er den, at når man skuer ud i verden og ser menneskenes tilstand, og ser det, der benævnes »kunst« i dag – der oprulles store billeder og mønstre for

ens indre øje – og sammenholder disse iagttagelser med det, man i sit inderste væsen ved om den åndelige verden – ja, så ser man, hvor dybt i materien vi befinder os. Det kunstneriske højdepunkt blev nået med de store mestre – Bosch, Grünewald, Leonardo, Rafael, Bach, Mozart, Beethoven, Chopin etc. etc. Det nytter ikke at drømme sig tilbage, nej, vi må videre, bryde de stivnede former, søge nye udtryksveje. Og det er her, at I er så stor en bekræftelse for mig, et levende udtryk for den impuls jeg fornemmer så stærkt. Håber ikke dette er for få ord – det er store ting at putte i få ord.

★

København, 21. februar 1973

Til Odin Teatret, Holstebro.

Jeg havde vanskeligt ved at se sammenhængen med Dostojevski, men jeg har også kun læst Storinkvisitoren fra Brødrene Karamosov. Jeg fandt »Min Fars Hus« vanskeligt forståeligt, også rent sprogligt, både det russiske (?) og det norske (?), og jeg syntes, at det virkede lidt skræmmende med ild, mørke, pludselige, voldsomme lydeffekter og mønter, der fløj gennem luften. Det var en skuffelse, men jeg havde også hørt det meget rosende omtalt. Men denne teaterform gør en bevidst om, i hvor høj grad man er vant til at forvente, at en teateroplevelse **også** skal være intellektuel og ikke udelukkende, eller i al fald i første omgang, følelsesmæssig. Og i hvor høj grad man er vant til at forvente, at kunstnerisk kommunikation skal være verbal (måske endda helst skriftligt!) og ikke drama eller billeder, og hvor uøvet man er i at modtage en kommunikation som »Min Fars Hus«.

(Jeg er akademiker, yngre).

Signeret.

★

København, 28. februar 1973

Højnordisk Missions- og Brændevinsfrustration uden udvikling.

Yderligere et halvt? – et helt? – ti Aars Arbejde og De kunde have bragt det ned paa ti Minutter og gjort det selvfølgelig som en Clown-entré. Som det er nu: for mange halvfærdige Klumper af det litterære Forlæg. Tror jeg. (Det er måske pædagogisk forkert at lade Dem vide hvor stor Tillid jeg har til Deres kompetence.)

Det var hvad jeg skrev op strax jeg kom hjem fra Falkonerallé 73 B d. 28.2.1973.

1.3.1973 kl. 15.45

Mindede om en No-Forestilling for et Par Aar siden i den anden Ende af Alléen. Dette af den indlysende Grund at begge Theaterformer er mig saa fremmedartede at mit Intellekt ikke fik et Ben til Jorden (!) og lodes forpustet tilbage efter et Par Minutter.

8.3. kl. 13.00

Som under tiden en Drøm ikke forstaas og næppe huskes efterlod ogsaa Deres Forestilling en Fornemmelse af at noget var bragt i Orden og paa Plads.

Gerne fulgte jeg Dem gennem en Maaned for at faa et Indtryk af, hvordan De egentlig gør det.

Tak.

Signeret, mand, 47 år, bogbindersvend.

★

København, den 2. marts 1973

Kære Odin folk!

Først: Tak for forestillingen. Det var en ualmindelig stor oplevelse for mig at se »Min Fars Hus«.

I siger selv i brevet, at mødesituationen ikke er tilfredsstillende; det hænger for mig at se mere sammen med at dette skulle foregå umiddelbart efter opførelsen.

Jeg skal altid have lidt tid til fordøjelse – og måske mere i dette tilfælde end normalt, da jeg ikke har set meget helt moderne teater, men også – hvilket siger noget om stykkets kvalitet – fordi jeg simpelt hen ikke havde lyst (ligesom jeg heller ikke havde lyst til at klappe) – og dette har jeg opfattet som en af jeres intentioner, den vigtigste?

Jeg har egentlig opfattet opførelsen revolutionært, forstået således at målet er en frigørelse af (for) menneskene (ikke mennesket) og deres rige sans- og følelsesspektrum mere i en social sammenhæng. Netop disse interaktioner, konflikter og påvirkninger fik i jeres opførelse en spændende sammenhæng, den sammenhæng som det er vigtigt at gøre os selv og andre mere opmærksomme og bevidste overfor i kontrast til og protest mod den bevidstheds- og sansudslettende samfundsstruktur som bliver mere og mere iøjnefaldende. Jeres foragt (?) for orddelirisme – artikuleret gennem det ordløse spil – deler jeg fuldt og helt, både som tilflyttet provinsbo og som universitetsstuderende.

I forstod i hvert fald hos mig at trænge ned under den intellektuelle overflade, så jeg ikke blot kunne sidde med armene over kors og sige: »Næh, hvor interessant, næh, hvor dygtigt!«

Hvad det mere tekniske angår var jeg meget betaget af jeres lydeffekter, specielt de i mørke pludseligt belyste ansigter, spredt bag tilskuerne, samt lyset på stagen. Mest dog musikken (jeg læser også musik). Både på grund af sin enkelthed og de genopdukkende temaer, og p. g. a. den intensitet, hvormed den fremførtes og intime sammenhæng med det dramatiske forløb.

Om dette kan kaldes mine umiddelbare reaktioner og indtryk af forestillingen her 5 timer senere, ved jeg ikke. Der er kun positive ting; de er for mig også de vigtigste. Hvis jeg skulle kritisere noget, skulle jeg se forestillingen endnu engang, og for øvrigt findes der tilstrækkeligt med blaserte, følelsesforladte teateranmeldere her i staden.

Med kærlig hilsen

Signeret, mand, stud. mag. musik/dansk.

★

Juelsminde, 12. marts 1973

Til Odin Teatret.

Sjældent har vi haft så meget at snakke om efter en teaterforestilling. Jeres stykke gjorde et stærkt indtryk – som længe vil blive siddende. En god ting ved jeres form er, at

det er stykket – oplevelsen – der står og blaffer – og ikke hvad den og den har formået at få ud af en rolle. Under forestillingen føler man sig næsten lige så paralyseret, som I virker – især i mørket føler man sig – uhyggeligt meget hensat til et (dæmonisk) galt sted – tænker på hvor I gør af jeres galskab, når I forlader salen? Harmonikaen har spillet vidunderligt for mig i nat – og jeg har danset – i russerstøvler og med tramp – med én af jer – det var herligt – lidt hårdt for ham nok, efter en krevende forestilling! – Det viste sig at både min mand og jeg begge havde været klar til adgang i begyndelsen af stykket – men efterhånden blev revet med – heldigvis! – Tak for oplevelsen. Jeg hedder (...) – er tildels hjemmefarende med 3 børn, dels ude – forsørger mig som lærer – 32 år – bor i (...).

Signeret, kvinde, 32 år.

★

København, 13. marts 1973

Hej »Odin«!

Tak for den oplevelse!

Jeg forstod ikke jeres skuespil. Havde jeg bare haft en anelse om hvad stykket symboliserede, kunne jeg måske have fået andet end flip og spørgsmålstegn ud af det. Selv nu, hvor jeg har haft tid til at tænke det igennem, må jeg desværre indrømme, at jeg ikke kan komme på noget positivt at sige om jeres stykke. Og dog ... Skuespillerne optrådte så godt, at det gippede i mig. Det **var** en oplevelse. Men jeg synes det hele var lidt for svævende og mystifistisk.

Det at se teater er vel heller ikke noget, man kan lære fra dag til dag. Det starter vist med at man får smag for enkle stykker og sidenhen udvikler sig til at forstå og acceptere sværere forestillinger.

Til jeres trøst vil jeg sige, at jeg befinder mig afgjort i den første fase.

Signeret, mand.

★

København, 15. marts 1973

Tak for Min Fars Hus
drift
desperation
bundethed
forsøg
fald
famlen
rasen
håb
angst
håbløshed
dødens port
fri
fremtidshåb

Signeret, kvinde, 40 år, 4 børn, højskole.

★

I har opfordret til kommentarer til Min Faders Hus. Jeg har set stykket 3 gange under turneen i København i dette forår.

Da jeg så det første gang, syntes jeg, at det kørte på det »top gearede« følelsesniveau hele tiden. Det virkede meget anstrengende og ikke så godt disponeret. Man bliver træt af de voldsomme følelsesbølger.

Men man sidder fanget i en skruestik, afviser intet, det hele virker ægte. Men som sagt, midt under stykket kan man næsten ikke tage de »store ture« længere. Stykket er også anstrengende af en anden grund. Der er så meget, man ikke kan følge med i første gang.

Man kan overhovedet ikke komme uden om, at man må se stykket igen.

Anden gang virker det slet ikke anstrengende, man kan også følge med i mere, men stadig ikke »forstå« alle situationer.

Anden gang kan man så også nå at opfatte variationerne i det kunstneriske udtryk. Hvor man første gang gik med et indtryk af »evig hyl og skrig« (mildt overdrevet) var indtrykket et ganske andet.

Feraf så jeg 2 gange, fordi der ligesom her var en masse ting, man ikke kunne få opfattet første gang.

Der var stadig meget, man ikke fik sat på plads for sig selv efter anden gang, så man bestemte, at se stykket 3. gang.

3. gang kunne man sidde roligt og få det hele med, det var en mægtig god ting. Man noterer jo, at stykket er indstudet til den mindste detalje. De 3 gange var så godt som identiske, et fantastisk arbejde.

Musik, lyde, kroppens sprog er i en fantastisk fin harmoni. Det hele virker meget stærkt. Det er et meget spændende stykke. Fløjten og stemmerne sammen er fantastisk godt. Skuespillernes kropsbeherskelse og rytmesans virker også meget stærkt og godt.

Venlig hilsen

Signeret, kvinde.

★

18. april 1973

Det, jeg føler lige nu, er at »forestillingen« kunne hedde »fra sindets dyb«, eller »livet selv«. – Det virkede altsammen meget voldsomt på mig; – jeg tror, jeg vil »se« det igen; – men lader man være at se, er der en vældig oplevelse i lydene.

Venlig hilsen

Hvorfor vil De ha' erhverv med, – jeg har også en kontoruddannelse; men jeg kan egentlig ikke se, hvad ens sanser har med erhvervet at gøre. –

Når jeg sætter forestillingen i gåseøjne er det ikke nedsettende; – men jeg synes ikke, det er en forestilling man sidder og kigger på; man er faktisk **med**.

Lydene gør til tider ondt

helt ind i sjælen – — skærrer — —

Signeret 34 år, husmor.

★

Ulrik Skeel og Jens Christensen

Stockholm, 26. april 1973

Om teater – förutsätter – åskådarens Ålder och kön, då den ska »tycka«, ja, då vete faen vad man ska skriva. Ty jag vet inte hur gammal jag är ej heller vet jag vilket kön som skriver.

Ett vet jag, och det är att detta jag såg gav mig tro till en form av teater som säger mer än vad ord kan beskriva.

Teater där alla är lika bra där inte handlar om den enskilda skådespelaren, där varje rörelse är av stor vikt. Det är spännande och eggande för ens egen fantasi.

Alt är så in i helvete skickligt. Man frågade mig vad jag tror om »Svenssons« reaktion. Jag svarade: »Kan Svensson få ut något av ett Luciatåg? ... Så ...«

Mand, 29 år.

★

Milano, 30. april 73

Denne gang er det lige så godt at begynde med en sætning af Barba: »Måske forskellen mellem de andre teatre og vort består i, at vort ikke vækker et behov for at klappe«. Netop dette er pointet. Bifaldet er en mekanisk frigørelses-

akt, der letter samvittigheden, man roser, glatter alting ud. Men i går drejede det sig om en konfrontation af en sådan renhed og strenghed, der for en gangs skyld ikke tillod udflugter og var helt fremmed overfor »tidsfordriv foran syndfloden«. Det drejede sig om **grusomhed**.

Aftenen var begyndt med mistro og genance. Nøgende havde vi sat os på bænken, forfærdeligt ubekvemme, først med rigtig god afstand mellem os, men eftersom flere kom ind stadig tættere, og til slut sad vi albue ved albue. Det var også lidt koldt. Vi kiggede på hinanden i en meget generet tavshed, noget som er så fremmed i et teater.

Helt fra begyndelsen blev man klar over, at en bestemt del af denne forestilling skulle være os »tilskuere«, og pludselig fik dette ord en ny uvant tæthed. Vi måtte gensidigt vores forlegenhed og trøstede os ved at finde den hos hinanden. Og langsomt derefter afspændingen og tilnærmelsen til disse skuespillere, som i dette øjeblik **var**, levede med hele tyngden af deres eksistens, med alt det urovækkende, som deres uigenkaldelighed bar med sig, med deres mangel på mental blufærdighed.

Forestillingen er præget af megen ømhed og megen vold, og alt er smeltet sammen (ikke »filtreret«, filtreret er et dårligt ord) i jeres krop og stemme: det er kroppen, som nu skal acceptere eller afslå uden, at det bliver irrationelt, tværtimod. Det var antageligt grunden til, at kommunikationen var så ren, udenfor den konsumering, som foregår i det almindelige teater.

Men det, som blev meddelt, var spørgsmål, som vi tog med os, da vi gik udenfor: utydelige, men endnu en gang uro-vækkende.

Dette var for mig aftenens mening.

Jeg sender disse notater, som jeg skrev dagen efter forestillingen. Jeg studerer sprog ved universitetet og er 21 år gammel, beskæftiger mig med teater og er marxist.

Signeret, mand.

★

Parma, maj 1973

Jeg har overværet forestillingen en eneste gang (uden at kunne deltage i seminar-møde med Odin gruppen) og har bestemt mig for at deltage i det forhold, som I etablerer med tilskueren.

En fornemmelse af angst har gennemsyret mig under hele »vort møde«, mens skuespillernes gestus gav mig en for-tærende længsel.

Jeres teater gennemleves, det magter at ryste, tvinger til at deltage ideelt og indbyder dermed til genopdagelsen af den kreativitet, som vil frembringe en ny kultur.

Jeg tror, at jeres engagement i bestemte situationer med

et aktuelt nærvær er den bedste metode for et teater, som vil give et nyt bidrag til den praktisk – ideelle omvæltning som alle fremskridtskræfter virker for og længes mod.

Jeg tror alligevel (det er ingen kritik, da jeg ikke kender jeres engagement i de konkrete situationer) at det er nødvendigt med en organisk tilknytning til det, der på forskellig måde bidrager til kampen, væksten og fornyelsen af arbejderbevægelsen, der er hovedpersonen i processen for samfundets forandring.

Det betyder også frem for alt en tilknytning til arbejder-klassens historiske organisationer.

Signeret, mand, 21 år, student.

★

Torino, 14. maj 73

Det har været den smukkeste oplevelse, et øjeblik rig på følelser, og min første reaktion var at følge jer til hvert sted for aldrig mere at forlade jer.

Jeg omfavner jer stærkt.

P.S. Jeg hedder (...) er født for 25 år siden, underviser i tegning, arbejder med børn og studerer samtidigt arkitektur.

Torino, 15. maj 1973

Mit svar er: findes der en plads for mig i jeres gruppe?

Signeret, adresse, kvinde.

★

Strasbourg, 24. maj 73

Jeres forestilling? Det er det smukkeste og mest smertefulde kærlighedsskrik, jeg nogensinde har hørt. Personligt havde jeg tårer i mine øjne.

Musikken, lydene, tegningerne som kroppene udgør i rummet virker umiddelbart på sanserne. Hele tiden fornemmer man en skønhed-smerte-glæde-eksplosion, også en slags besættelse. Skuespillernes ansigter er meget udtrykfulde, selve skuespilleren er samtidigt utåleligt menneskelig og umenneskelig. For mig er denne forestilling samtidigt kærligheden og kunsten og livet. Det er skriget, som jeg ville elske at sende ud, de gestus som jeg ville elske at lave, springene som jeg ville elske at gøre. Jeg har lyst til at skrive mere, men jeg føler mig en smule prosaisk i aften og jeg er bange for at forfalde til vulgære udtryk.

Jeg vil lave et ordspil, som ikke er tilfældigt:

ODIN får mig til at tænke på 2 græske ord meget nær jeres forestilling:

oduné (odini) = smerte

edoné (idoni) = vellyst, nydelse

Signeret, adresse, græsk, kvinde, 22 år. sprogstuderende,

★

Strasbourg, 26. maj 73

Jeg fornemmer en stræben (livskraft) efter at komme tilbage til ting, der har sit udspring i HANDLINGEN. Hele forestillingen er en totalitet, som er båret af »skuespillernes« ensemble. Det, som bevæger mig mest, er den stadige fornemmelse af nærvær: ens eget og den andens. Ingen ting falder til jorden eller går tabt. Enhver intention bliver til handling, der gives, deles og fortæres. Man ville også gerne kunne røre jer og dele med jer. Alt, som bruges, bliver betydningsfuldt i hele dets styrke.

Signeret, adresse, mand, arbejder i teater.

★

Strasbourg, 28. maj 73

Faktisk kan kun tavsheden svare på jeres forestilling. Det er ikke det væsentlige i teatret, I når, det er sandhed – sandheden, hvis der bare eksisterer en.

Det er fordi I henvender jer personligt, at jeg indleverer min rystelse. Jeg rørte mig ikke under hele forestillingen og tårerne løb, uden at jeg kunne holde dem tilbage.

Jeg ville aldrig have troet, at en skuespiller kunne udlevere sig selv så meget, afsløre sig og samtidigt være formidleren af noget, som overstiger ham. Jeg har aldrig set

så meget vitalitet, vold, ømhed, sensualitet og renhed på samme tid. I har afklædt det menneskelige enhver præfabrikeret klædning, enhver præfabrikeret konvention for at beholde, eller rettere sagt for at finde, essensen.

Det er meget vagt alt dette, meget dårligt sagt. Tør jeg tilføje, at den askese, som I underkaster jer, forekommer mig at være på samme niveau som en yogi, en munk eller en prostitueret mere end en skuespillers enkle arbejde. Det er her, I overskrider teatret: Hvad I laver på scenen, sker virkeligt.

I år har jeg opdaget Antonin Artaud, ejeren af det blinde syn, som I har kunnet udtrykke.

Signeret, kvinde, 23 år, arkæologistuderende.

★

Strasbourg, 28. maj 73

Forskellige følelser:

- af en personlig »sygdom« i mine evner til at udtrykke mig kropsligt.
- fremmedhed
- indre vold – lidenskab – energi (måske for meget for tilskueren, som vedbliver at være tilskuer)
- det nytteløse ved at forsøge at forstå, nødvendigheden af at føle, men umuligheden af at deltage aktivt begrænser ens muligheder.

Anonym.

★

Bergamo, 13. juni 1973

Jeg har opdaget, at jeg er anderledes, at der findes et helt nyt område i mig, som skal opdages: det er livet i min krop, i mine muskler, i mit åndedræt, at føle mig selv i min krop.

Det er mærkeligt, og jeg opdager det med undren. Dette giver mig en dyb fornemmelse af harmoni, af at være med de ting og de mennesker, som er omkring mig: nu er jeg i stand til at føle rummet dybt og enhver slags forhold i rummet får liv.

Signeret, mand.

★

Paris, 30. maj 73

Jeg ejer spredte elementer af en voldsom skønhed, som piner mig.

Signeret, adresse, mand.

★

Paris, 2. juni 73

Jeres blik kommer langt borte fra. Det er det vigtigste.

Signeret, adresse, mand.

Paris, 6. juni 73

Paris, 15. juni 73

Det forekommer mig, at I anvender »tricks«, og I tror meget prætentivt at udtrykke noget. Ingenting sker, hverken på det intellektuelle plan eller på det følelsesmæssige.

26 år, kvinde, teaterstuderende i Vincennes.

★

Paris, 6. juni 73

Musik, slut, sort og hvidt: det manende, det fejrende, det åndelige.

Dans, skrig, kamp: fest, helt kropsligt.

Skuespillerens spil: pulsering og genklang, helt inde fra (»flydende krop«), i total afspænding, pludselig pulsering, udbrud. Udover det enkle sanselige indtryk (som forresten ikke er så enkelt), livet udtrykker sig og når os (når mig). Det er meget.

Signeret, adresse, mand, 19 år, teaterstuderende.

★

Paris, 8. juni 73

Meget kære venner.

Jeg er forelsket i (det sande) teater.

Jeg havde hørt tale om jer, og jeg har nu haft glæden ved at se jer i Paris. I har givet mig en stor teateroplevelse. Fordi selv om jeg huskede – og nogle fjerne ligheder hjælper – ting som jeg kender fra før, Peter Brook, Bob Wilson, Grotowski, har I jeres egne træk. Fra nu af vil der også for mig eksistere en måde à la Odin. Mod slutningen af jeres forestilling var jeg rørt (helt til tårer) og jeg har genset slubilledet af den lille dreng (Fellini) i 8 1/2 der med sin fløjte trak sine drømme på samme måde, som jeres usædvanlige harmonikaspiller afslutter jeres.

Tak for, at I eksisterer, og på den måde. Jeg har nogle danske venner. Jeg vil komme og besøge jer hjemme hos jer selv.

Signeret, adresse, mand, 51 år, læge.

★

Paris, 9. juni 73

Jeg ville ønske, jeg turde lade mit ansigt leve som jeres. Jeg kan ikke. Jeg skammer mig, undtagen måske når jeg er alene. Det, jeg elskede, var at I gjorde det samme med os, for os. Jeg ville have spurgt jer, om I er lykkelige eller om I lider, når I spiller. Det forekommer mig, at jeg ville være lykkelig. Til trods for moden, som kræver, at man skal komme og se jer, tror jeg, at jeg var lykkelig over, at jeg var der i aften. Men jeg forstår ikke, hvad man kan give mere i fremtidige forestillinger.

Jeg stopper her.

Tak.

Kvinde, 27 år, (jeg ved ikke ret godt hvem jeg er).

Jeg forstår, at debatten ikke er let efter en sådan forestilling. Personligt gik jeg ud i går aftes som forstenet, så megen styrke har skuespillernes spil, og så dybt trængte det ind i én. For mig er dette mere ceremoni (i ordets gode betydning) end forestilling. Det er ekstraordinært og uforglemmeligt. Jeg kan ikke finde ordene for at udtrykke alle mine følelser. Jeg har det indtryk, at nogle kraftige bølger har gennemtrængt mig dybt.

Jeg er 50 år gammel, jeg arbejder som sekretær i et stort firma og hele mit liv har foregået i et kommercielt og industrielt miljø, men samtidigt har jeg levende interesseret mig for alle kunstneriske grene med en særlig lidenskab for teatret. Siden jeg altid har boet i Paris, har jeg overværet de fleste forestillinger på Théâtre des Nations. Jeg har på den måde opdaget Living Theatre, Grotowski, Orlando Furioso, Bob Wilson, japanerne og andre. Min nysgerrighed er en stor chance for mig, fordi den tillader mig at deltage i kunstarternes udvikling, enten det drejer sig om musik, dans eller malerkunst.

Jeg ville ønske at få den lykke at gense jer med en ny forestilling i en nær fremtid. Tak for denne storartede aften og må jeres gruppe få et langt liv.

Signeret, adresse, kvinde.

★

Paris, 16. juni 73

Meget stærkt. For mig: lidenskabernes og begærets kraft. Og det spottende. Og Rembrandt. Se, og vente på at se. Tak.

Signeret, kvinde, 31 år, psykiater.

★

Paris, 16. juni 73

Under din træsko
folder natten sig som et lagen.
Kroppene opflammes
du slår med hælen
dyret åbner sig
og under haglene som angriber det
tør det skrike sit vanvid ud.

Digt skrevet umiddelbart efter forestillingen.

Det er intenst og oprørende, det I laver.

Det er opfindsomt hvert øjeblik, man er nær jer. Man ser jeres sved, jeres rynker, man hører jeres mindste pust.

Gesternes og lydenes frigørelse går meget langt og genfinder et oprindeligt væld, som man troede begravet for altid. Man ville ønske at se jer oftere, et møde med jer. Jeg er for ethvert godt forsøg, som bringer skuespillerne og tilskuerne nærmere hinanden, i det håb at der til slut ikke længere vil findes nogen forskel og at alle vil være skuespillere og vil udtrykke sig udfra det dybeste af sig selv.

Findes der en del improvisationer i jeres forestilling?

Jeres billeder meddeler noget, som var fjernt og adskilt nøj-

agtig som sproget. Alt det, som går i den retning, begejstrer mig.

Hos jer forenes overfladen og bunden fuldkomment. Lyden, lidenskaberne aborterer ikke hele tiden, som det ofte er tilfældet i vores liv, de vælter frem og drager os med ...

Det var det.

Signeret, adresse, kvinde, 36 år, lærer.

★

Paris, 16. juni 73

Between the flying light and the singing in the dark I was carried away. Into myself. I wanted no more, no more. The trance at that moment was profound. I found myself humming along, unable to continue. Until the coins of violence rained.

I am an American »intellectual« here for a year, 35 years old.

★

Firenze, 15. juni 1973

Skriver efter lang tid og med en vis anstrengelse (som det altid er tilfældet, når jeg skriver et brev) men jeg skriver, fordi jeg glæder mig til at fortælle, hvad jeg følte og erkendte ved at se forestillingen. Jeg siger med det samme, hvem jeg er. Jeg hedder ... er 27 år og bor i ... beskæftiger mig med psykologi. Jeg så forestillingen i Calcinaia, i nærheden af Pontedera. Det, som slog mig mest, er strukturen i jeres teater, dette rektangulære rum begrænset af bænkene dvs. af selve »tilskuerne«, tomt rum som får liv og bliver levende med »skuespillernes« ankomst, men også gennem »tilskuernes« tilstedeværelse.

Gåseøjnene betyder, at jeg ikke har følt adskillelsen mellem skuespilleren og tilskueren som i det almindelige teater. Jeg har ikke bare følt mig som tilskuer, men også som skuespillerinde netop p. g. a. den delagtighed og den følelsesmæssige spænding, som opstår i denne teatermæssige struktur. Da antager dette teatermæssige rum for mig virkelig en »religiøs« betydning, noget som magisk og mirakuløst får liv, noget i hvilket der fuldbyrdes et ritual, med et maksimum af deltagelse og fællesskab.

Jeg ved ikke, om det er lykkedes mig at forklare mig. Jeg håber ved, fordi jeg vil meddele jer den dybe bevægelse, som opstod i mig ved jeres forestilling.

I sig selv kunne jeg meget godt lide jeres forestilling, men jeg skriver ikke noget om det, fordi det forekommer mig, at jeg har sagt den dybeste mening om jeres teater.

Signeret, kvinde

★

Holstebro, 10. juli 1973

Kære alle!

Min allerførste indskydelse, da den sidste af jer var gået ud af døren, var at løbe efter jer, lægge min kind mod hver enkelt af jeres og give jer et knus.

Men alle de mennesker!!

Jeg sad bare helt stille længe efter, for at lytte til den højhed af sorg og glæde – befrielse – som I havde efterladt indeni mig.

Da jeg kom ud, vidste jeg ikke, hvor I var gået hen – derfor disse blege og afstandsskabende ord.

Jeg følte, at jeg måske oplevede en gammel græsk tragedie eller et No spil, hvor den menneskelige **følelse** fik lov at være fri, til at nå sin højeste styrke og yderste konsekvens. Måske var den største oplevelse ved at se jer, at man fik en bekræftelse af, at det endnu kan være forbundet med værdighed at være menneske.

Tak!

Signeret, kvinde, 39 år, malerinde.

★

Holstebro, 11. juli 1973

Det var skønt – simpelthen! Jeg havde ventet mig et stykke, som man ikke forstod et kuk af, og jeg så et stykke, der gav en masse at tænke på. Man kunne simpelthen ikke undgå at blive revet med af stykket og af de enkelte skuespillere, så man var helt udmattet bagefter.

Der var et fantastisk udtryk i de forskellige ansigter, de vekslede fra det blideste blide til det mest djævelske. I begyndelsen syntes man nok, at det hele var noget forvirret, og når man tænker tilbage på det, står det stadigvæk som en gang rod. Det var et af minusserne, at man ikke fandt »den røde tråd« gennem handlingen. Man anede, at det handlede om en dødsdømt, men nogen konkret handling var der ikke. Et andet minus: under en stor del af forestillingen stod skuespillerne enkeltvis bag tilskuerne, så man kunne ikke følge mere end een person ad gangen. Det var en skam, da personer hver især udgjorde en del af stykket. Den bratte afveksling mellem lys og mørke virkede meget forvirrende, og hele stemningen var sådan, at man følte sig helt bange, når lyset blev slukket. Hvis man skal komme med en samlet kritik, må det være, at det var for forvirret og spredt. Men hvem ved, måske var det det, der satte tankerne i gang.

Jeg vil udtrykke min mening i følgende replik, der faldt efter forestillingen: Man forstod ikke ret meget, men hvor var det skønt!

Signeret, kvinde, 17 år.

★

Herning, 12. juli 1973

Kære jer, der har lavet »Min Fars Hus«.

Mennesker nærmer sig hinanden, man mærker det svinge ... men så tør man ikke, hvorfor er man bange? hvorfor er kærlighed så farlig en ting? hvorfor går man fra den ene til den anden, kan ikke vælge, kontakter den ene og den anden? – (Og det, man ikke kan vælge, er at elske.)

Det provokerer en, at I tør vise jeres kærlighedshunger, som vi andre føler.

Min umiddelbare reaktion var: du må elske dig ud af det her, måske kan du begynde med at lukke dig op fysisk,

Paris, 4. juni 1973

»MY FATHERS HOUSE«
(in response)

And then there was a golden rain
coins on the earth of My Fathers House
it had no walls
trees mountains water
conceal the deads joy
oh! on the bones to be leving
after the suns flowery has closed
and a white sheet has dressed the earth
where eyes have no tears
no thought of laughter
what will they look like
my friends — sleeping and warm
in light — darkness
fingering the breathless accordion
lifting the curtains
falling to silence
it snows in the winter
where was love when the voices stopped
flitting through the door
barefoot they had gone
I took a gold coin for my mouth
from their lips my warm tears
ran to remember
the storm and after.

Signeret, mand.

men tving dig selv til at tage de følelsesmæssige følger og husk at ulykke mellem mennesker er også en ægte form for liv – meget mere givende end mangel på engagement. Du må kaste dig ud, hvor det gør ondt, for ellers er der kun skygge af liv tilbage.

Og så stener I ham med penge, som er den mest menneskelige af jer, ham som giver hende, som bare trænger sådan til at blive taget af ...

Nu 2 dage efter kan jeg bare sige, at I satte mig igang med at handle og jeg har forandret min situation. Jeg vil prøve på at vise min kærlighedshunger – jeg vil prøve ikke at blive bange for andres – og hvis jer er det, så ikke at gå med et stykke af vejen for så at give op.

Skælvende gik jeg fra jer efter at have set et stykke liv.

Kærlig hilsen

Mig, kvinde på 28 år, lærer.

★

Brescia, 9. oktober 1973

Kære Odin.

Jeg ville have sendt dig en tegning, men det er ikke lykkedes mig at konkretisere mine indtryk, fordi de er mere et væv af fornemmelser end af tanker.

Men en instiktiv og barnlig åbenhed har jeg spærret øjnene op ikke for den rationelle logik, men for farverne, flammerne, lydene, bevægelsernes kraft.

Det har været som at komme ind i en magisk, vinterlig skov mellem mennesker udenfor vor dimension, blodrige, rene, ikke forvrængede af betingede reflekser og konventioner.

En tilbagekomst til tabte ting, aldrig levet, men kendte, måske fordi de er overført til vores blod fra gamle slægter. Jeg kan ikke komme med nogen kritik, fordi jeg havde sat mig i en tilstand af forventning med bevidstheden om en erfaring, som skulle accepteres uden hængninger.

Det er alt.

Jeg hedder ... er 24 år gammel og magister (arbejdsløs).

★

Lecce, 16. oktober 1973

Om nogle dage er det en måned siden vort møde med jer fandt sted. Alligevel, når det er muligt, snakker vi gerne om vores foretrukne emne: Odin. Man snakker om Min Fars Hus, om hvad der var i os før Min Fars Hus, og hvad der findes nu. Jeg har flere gange prøvet at skrive nogle af mine indtryk ned og sende det til jer. Det forekommer mig umuligt at sætte denne hvirvel af psykologiske situationer, som foregik i os alle og var vigtige for os alle, på papiret.

Jeg skrev d. 24. september om aftenen: »Og der fandtes noget i mig, som jeg ikke forstod, og som kom frem, jeg ville næsten sige eksploderede, da Jens og Ulrik kom ind på scenen.«

Derefter d. 2. oktober: »Når jeg nu har set forestillingen for anden gang efter at have lært Odin vennerne nærmere at kende, er der et nyt aspekt, som har slået mig dybt, den menneskelige ladning, som hver af skuespillerne har presset ind i enhver bevægelse, i enhver gestus, i ethvert vokalt udtryk«. Og derefter: »Det har været en dyb indånding, som varede 5 dage«.

Den 12. oktober tænkte jeg endnu, stadig med pennen på papiret, at »en mærkelig ting« var sket i alle os, og sikkert dybt, siden man ikke klarer at meddele det i ord. Hvad mig angår, kan jeg sige, at i dag, mens jeg maskinskriver nogle indtryk om folket, som kredser rundt om mig, om de absurde og banale situationer, som opstår i løbet af en eneste formiddag, takket være de mennesker, hvis eneste mål er at hæmme det frie udtryk hos enhver – har jeg fundet mig selv skrivende »Holstebro« 5 gange efter hinanden. Som sædvanlig læser jeg aldrig det igennem, som jeg har sagt. Undskyld mig.

Jeg hilser jer.

Signeret.

★

Århus, 20. oktober 1973

Kun i kraft af sin omverden er aristokraten aristokrat. Men de møgbønder, uden hvilke han ikke ville være det han er, værdiger han ikke et blik. De udgør den nødvendige kød-rand for hans og hans klassefællers spil mod hinanden.

I dette spil om magt og død er det groteske trumf. Og alle stikker med trumf. Imens sidder tilskueren og prøver på at finde en mening med de enkelte dele og med det hele, prøver at finde lighedspunkter mellem det, han ser og verden, som han kender den – og verden som han drømmer om den. Eller med andre ord: møgbonden lader sig fange af aristokratiets spil, lever med i aristokratiets liv, og præges af det.

Aristokratiet har stukket med trumf og stjålet møgbondens sjæl og givet ham den tilbage med sit eget forkrøblede stempel.

Odin var den øverste høvding for de nordiske guder, der vel dårligt kan forstås som andet en forstørrede projectioner af de jordiske forestillinger om stormandsliv.

I har valgt det rigtige navn til jeres teater. Det bærer den største danske aristokrats navn.

Teateraristokrater på aristokratiets teater!

I skriver til mig, at I gerne vil »forlænge dialogen« med mig. Jeg forstår ikke, hvad I mener.

Når tilskueren går slutter stykket. Så længe møgbonden går op i aristokratiets kampe om magten over de andre og døden for de andre, kan han ikke dyrke fællesskabet og skønheden. Hvis møgbonden vil fællesskabet, må han undlade at gå ned med aristokratiet i dets kamp, men bekæmpe det. Begge kan ikke eksistere. Men møgbonden kan eksistere uden aristokraten, ikke omvendt. Aristokraten har altid haft brug for sin møgbonde ... »forlænge dialogen«. I har sans for det groteske!

Vil I i dialog med mig: placer jer et andet sted i klassekampen.

Signeret, mand, student.

★

Oslo, 10. november 1973

Lørdag kveld

Jeg kommer fra »Min Fars Hus«. Jeg er sterkt grepet og har ikke skjönt noen ting.

Tirsdag kveld (13. november 1973)

Siden lørdag har jeg vært vedvarende opptatt av, hvorvidt man må »forstå« et kunstverk for at kunstopplevelsen skal ha noen verdi. Jeg har aldri kunnet akseptere, at det er nok å bli »grepet« av kunstverket – hvis ikke opplevelsen fører til en ny erkjennelse. Nå ser tingene annerledes ut: Nå vet jeg, at jeg ikke behøver å »forstå« for å bli ledet til ny erkjennelse. (»Min Fars Hus« har allerede ført til **denne** erkjennelsen.)

»Min Fars Hus« fylte meg med lengsel og utålmodighet, først etter å oppleve og forstå. Og siden jeg var på Munch-museet, har jeg opplevd og forstått mye – takket være »Min Fars Hus«. En dag vil jeg kanskje ha erkjent så mye, at jeg kan si: »Nå har jeg skjönt »Min Fars Hus«. Da burde jeg egentlig se forestillingen om igjen, og så ville jeg oppdage, at det finnes nye dybder, som må utforskes. Slig vet jeg, at det er.

Kjære Jens Christensen og Ragnar Louis Christiansen og Else Marie Laukvik og Iben Nagel Rasmussen og Ulrik Skøel og Tage Larsen og Torgeir Wethal og Eugenio Barba og alle andre, som har vært med på å skape denne forestillingen: Dere brakte meg noe tilsynelatende fremmed, og dere talte til noe som ligger dypt, dypt i meg. Derfor: TAKK!

Vennlig hilsen

Signeret, kvinne, 32 år.

★

Oslo, 19. november 73

ODIN TEATRET

Holstebro – Danmark.

Som tilskuer til MIN FARS HUS i Oslo 9-11-73 har jeg fått disse inntrykk:

MIN FARS HUS er en meget vellykket illustrasjon til Ludwig van Bethoven's 9. symfoni. Og sluttsasen: An die Freude tilsvarende sluttsenen i stykket, hvor de to unge mennene finner hverandre i skjønnhet og sannhet. Stykket skildrer forøvrig fanatikernes klamme hånd over samfunnet. Ungdommen forvirres og drives blindt inn i forbrytelser, narkomani, fyll og sinnsykdom. Denne forvirring skildrer Beethoven i de øvrige satser. Fanatikene, de toneangivne, forbyr ungdommen det Gud har gitt dem og er således den primære årsak til elendigheten.

Helst ville jeg jo ha fått talt med en av dere, men jeg håper, at en av dere skriver til meg og event. retleder meg, om jeg skulde ha misforstått noe.

Jeg er en av forkjemperne for de homoseksuelle i Norge og synes derfor, at sluttsenen var overmåte vakker. Skulle jeg fortsette, kunne jeg holde på i det uendelige. Men ett orienterende svar fra Dem ville gjøre underverker.

Med vennlig hilsen og på gjensyn

Vedlagt: foto med og uten parykk. Svarporto.

P.S. jeg er 69 år. Yrke: Bud. Meget bereist. født 12-6-04. Altså født i Tvillingenes Tegn. Og Tvillingenes merke i gull bærer jeg rundt halsen.

Signeret, adresse, mand.

★

Asker, 20. november 1973

Kjære skuespillere.

Dette var en sjelden opplevelse, – og derfor så sterk. Jeg merker nå, en stund etter at forestillingen er over, at inntrykkene fremdeles kommer til meg. Jeg reflekterer stadig; stykket er ikke slutt, ikke utspilt. Måtte det fortsette en god stund til.

Det var en fantastisk opplevelse å være i en teatersituasjon, som tilskuer, og allikevel føle og fornemme inntrykkene så sterkt. Nesten som om vi på benkene var med i stykket. Hvilket vi vel også var på en (hver vår) måte, takket være den måten, dere hadde plassert oss i rommet, og den måten dere optrådte på.

Stykket virket forvirrende på meg i begynnelsen, og jeg var en stund bekymret for, at jeg skulle sitte igjen uten å ha fått noe ut av det hele. Dette forandret seg imidlertid, og jeg ble fort fanget av det spill av sterke følelser, som utspant seg rundt oss. Jeg fikk frysninger på ryggen, jeg skvatt, smilte, ble skremt, lo, ble spent, betenkt, forundret og – beriket. Etter mitt skjønn kunne en ikke undgå å føle noe. Takk for en fantastisk forestilling og en fin opplevelse. Ønsker dere lykke til videre!

Hilsen

21 år og gymnasiast for annen gang. Jeg har ikke noe fast yrke og vet heller ikke, hva det vil bli. Jeg tar noen småjobber av og til, og ellers koser jeg meg andre ting, som f. eks. å gå og se Odin Teatret, når det kommer til bygda.

Signeret.

★

Oslo, 20. november 1973

Kjære Odinere.

Jeg vet ikke, hva jeg skal si. Bare at stykket gjorde inntrykk på meg. Det rørte et eller annet dypt nede, som gjorde, at jeg frydet meg og grudde meg om hverandre.

Det var som en helt annen verden. En psyke-verden kanskje. Hver var som psyke, avkledd og uten kropp.

Det var nifst, men likevel skjönt.

Djevelsk og guddommelig. Ærlig. Hensynslöst. Også musikken. Nei det er umulig å forklare, hva jeg synes om det, men jeg følte meg litt »opphvirvla« etterpå, akkurat som noe holdt på å renne over (og fosset ut).

Det var fint.

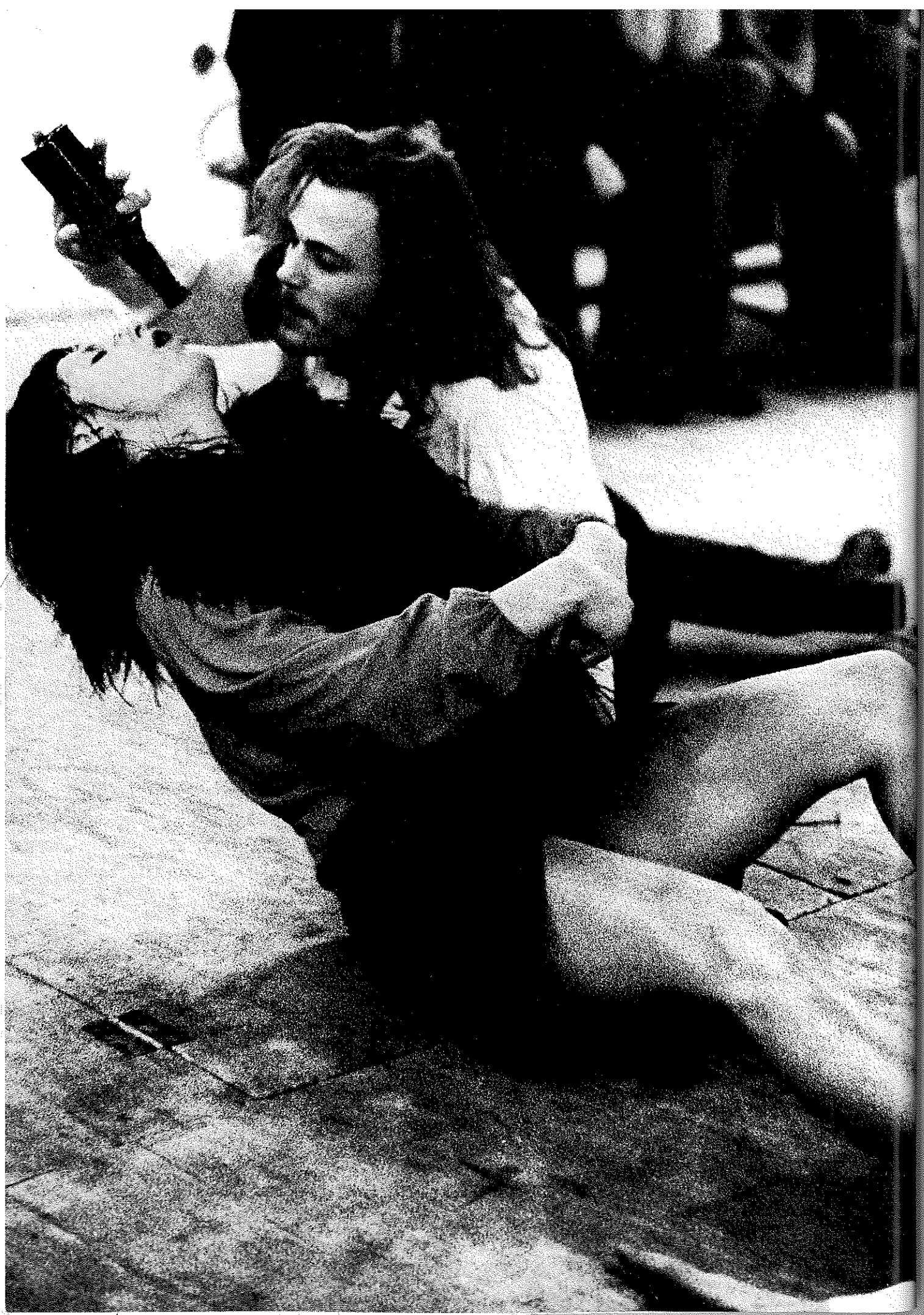
Signeret, kvinne, 18 år, gymnasiast på forsøgsgymnasium.

★

Oslo, 20. november 1973

Man kom i denne forestilling hinsides ordet, det litterære, til de bevegelser pasjoner, ømme, hatefulde og kjærlige følelser, som ord oppstår av. Og dette ut av en stor dikters liv og verk. Man var med det overgangsstadium, hvor det formløse uavlatelig blir form. Et uhyre dristig eksperiment, hvor min opplevelse og erkjennelse blafret som stang-lyset i mørket. Man forstod, og forstod ikke – men av og til forstod kroppen, særlig de groteske danser. Et under, at der fløt substans, realitet – inn i denne epileptiske intensitet.

Signeret, 52 år, pressemann.

Oslo, 21. november 1973

Jeg tror, ordene mine vil virke hule. Jeg sitrer i kroppen og er kvalm. Jeg har også vondt i hodet. Ellers er hodet helt tomt, og jeg vet ikke, hvor jeg kan gå efter forestillingen. For jeg kan ikke gå hjem og f. eks. lese. Men jeg vet ikke, hva jeg egentlig synes om det, jeg så. Jeg var nok litt for forutinntatt. Jeg ventet å »være helt med«, og så blev jeg sinna, hver gang jeg fikk en assosiasjon, som liksom jeg følte falt utenfor stykket. Jeg føler meg sær og kan ikke si mer.

Jeg heter ... og skal (antagelig) begynne å studere Nordisk. Jeg er 21 år.

★

Oslo, 24. november 1973

En fantastisk opplevelse. Dere er hellig, opphøjet overmen-
neskelige, som får være med. Endelig er det noen, som
kan utnytte dette media, som teater virkelig er. Er dere
egentlig mennesker eller bare spillere, roller. Det hadde
vært en befrielse å få snakke med dem og forhåpentlig-
vis oppleve, at dere virkelig var mennesker.

Signeret, mand, 18 år, gymnasiast.

★

Oslo, 26 november 1973

Det var en ubeskrivelig opplevelse. Som en rus. Når det var
ferdig skelvede hele kroppen.
Det kan ikke uttrykkes med ord.

Signeret, kvinne, 17 år.

★

Viby J., 8. december 1973

Kære Teater.

Jeg har lige fra det øjeblik, jeg gik ud fra jeres forestilling,
haft lyst til at forklare min reaktion; men jeg var også klar
over, at jeg var nødsaget til at have indtrykkene på lang
afstand, før jeg overhovedet kunne få et ben til jorden
og omsætte de indre vibrationer til slidte ord.

Der er nu gået 2 mdr., og for en ordens skyld må jeg hel-
lere oplyse, at det var »Min Fars Hus« jeg (så) oplevede.

Min allerførste teaterforestilling efterlod mig dybt skuffet
med en følelse af at ha' fundet jorden flad, selv om den
skulle være rund.

Hos jer oplevede jeg for første gang det, der svarede til
skuespil i min bevidsthed. I udfyldte rollen som budbringer
med det budskab, I havde til mig, så gennemført, at det
virkede som en fysisk berøring – med alle livets sider sam-
menkøgt – så jeg af og til næsten ikke turde erkende det
naturlige, men sad forlegen. Samtidig følte jeg for første
gang den fulde tyngde af min kulturs lænker: fordi jeg
glimtvis skimtede den rå frihed i jeres spil.

Ja, jeg kan ikke rigtig finde ordene, de er ligesom alt for
fattige – konkrete.

Held og lykke med de fremtidige projekter!!!

Forhåbentligt får vores kommende regering en sådan sam-
mensætning, at I ikke vil miste jeres eksistensgrundlag!

Signeret, adresse, kvinde, 21 år, student.

Rom, 22. december 1973

Odin Teatret på universitetet i aften.

Frigørelse, styrke nok til at sønderrive sine konventionelle
laser, genopbygge ønsket om at handle og at bevæge sig
uden regler eller mørke, høje, ufremkommelige gange.

Det vigtigste er at opfatte.

Jeg vil gerne være så fri at jeg stadigt på den mest bræn-
dende og umiddelbare måde kunne udtrykke kvalerne eller
tingene. Skuespillernes fantastiske skikkelser, som er i
stand til at udtrykke det, de er.

Skuespillerne er aldrig alene. Min kat er fri til at vise, at
han gerne vil elske, jeg blir konfus bare ved at tænke det.

Utalige undertrykkelsesår har på mange måder forstenet
instinkterne og kommunikationens tråde.

Mørket, det fosforiserende, lysene. Lugt af hud og vin, an-
spændte kontakter, fortvivlende musik, regn af mønster:
endnu mere, at kommunikere er alt.

Signeret, mand, 22 år, studerende.

★

Rom, 22.-26. december 73

Jeg hedder ... er student og 24 år gammel: intellektuel af
småborgerlig oprindelse; psykologisk, ser det ud, forfulgt
af en skjult syndfølelse. Teatret er en drøm af liv men fuld
af rædsel, hver eneste gang jeg prøver at komme ind i det.
Uadskillelige kammerater er: mytologien, religionen, tea-
tret, poesien, dansen, østens mimik, vestens dybdepsyko-
logi: alle disse ting repræsenterer en »vej«.

Jeg mødte jer engang ved Aula Magna for et par år siden,
og jeg fulgte et seminar om Ferai.

Jeres initiativ med et mere direkte og personligt forhold
til jeres publikum begejstrer mig.

Det som bliver tilbage at sige, vil jeg helst udtrykke sådan:

Kaldes uimodståeligt

til farens hus.

Sikkert nedsteg jeg

for at samle vandet i min brønd
fra jeres hænder.

Men denne vej

uden bredder og mål

på denne vej hører jeg jer

altid skride frem

for at mødes.

Midt i brystet målet

ved hovedet, skyer, indhyllt.

At ride Odin (fætter af guds tåger).

Måske ... har jeg opfattet.

Signeret, mand.

★

Rom, 18. januar 1974

Kære Barba,

jeg er en af dem, der har set Min Fars Hus og ønsker at
udtrykke mine reaktioner, således som I anmoder om i

jeres brev. Jeg advarer jer – det, jeg skriver, kommer måske til at antage større dimensioner end den »kommentar« til et teaterstykke, I anmoder om. Ellers ville det være umuligt. Jeres er ikke noget teaterstykke: det er et møde med os selv; tydeligvis. Derfor ved jeg ikke, hvor jeg vil ende; men jeg ved, at jeg dag efter dag har »følt trang til« at skrive til dig. Jeg har ikke gjort det før nu, da jeg var meget forstyrret af en ydre situation, og man kan ikke stille sig overfor Min Fars Hus, dersom man ikke er fuldstændig åben. Først nu kan jeg gøre det, omsider.

Jeg skriver direkte, som det kommer ud af mig. Jeg er en kvinde: 46 år. Jeg har fulgt dine foredrag på universitetet, idet jeg har genoptaget studierne (litteratur) og desuden fordi det interesserede mig. Jeg hørte dig sige, at du ville huske ansigterne af de, der ser jeres forestilling. Måske vil du, hvis det kunne interessere dig, vagt huske mig, fordi jeg efter en forestilling (jeg har set den fem gange – bare fem, desværre) kom i nærheden af dig, da salen efterhånden var blevet tom. Jeg kaldte på dig, rakte hånden ud mod dig og sagde: »Tak, Barba, De gør meget godt.« Og jeg gik derfra uden at sige hvem jeg er, for det er ikke navnet, der betyder noget.

Første gang jeg så Min Fars Hus, havde jeg bare hørt tale om den under Professor Tavianis forelæsninger ved universitetet i Rom. Jeg vidste, at der ikke fandtes noget manuskript, at det var en forestilling »ad personam« i forhold til enhver af os. Ikke andet. Jeg var meget nysgerrig. Jeg tror jeg har været i teatret højst tre gange i mit liv. Jeg kender det overhovedet ikke. Det tiltrækker mig ikke (i det mindste en vis type teater). Jeg sad lige ved siden af der, hvor skuespillerne (undskyld ordet, det passer ikke, medmindre man lader være med at bruge det i den mest snævre etymologiske betydning) kom ind. Jeg har derfor haft mulighed for at følge det nær lben, som egentlig var bag mig i den første del. Jeg vidste ikke, hvem Jens var: hvad betød det, hvad han gjorde, om han var en ånd, etc. Jeg følte ham som det ondes kerne: han og Ulrik. Jeg kunne have lyst til at dræbe ham. Men da han spillede under Ibens død, i det øjeblik var han stemmen til hele Verdens sorg, til al dens sødme. Og jeg blev klar over, at jeg græd. Jeg havde også Jens, når han nedværdigede Torgeir, med øllet: og Torgeirs frustration gjorde mig til slut virkeligt kvalm, han er den eneste i den scene, der ikke har nogen kvinde: og han havde i visse øjeblikke noget bønfyldende, fra barnet, som beder om kærlighed. Jeg følte lben som en flamme; jeg følte i visse øjeblikke Else Marie værende således, som jeg forestiller mig Gelsomina i »La Strada« af Fellini (jeg har ikke set filmen): En stakkels ting, der lever af affald, som græder over sin døde mand – men som fortsætter at leve med desperationen i hjertet. (Scenen, hvor hun går trampende med store skridt, mens stemmen giver rytmen) ... Når hun kommer frem i mørket med den hængende lampe og lyser først Torgeir op, så lben og Tage, fik det mig til at tænke på Florence Nightingale. Men jeg må sige, at jeg fornemmede lben mest. Mere menneskelig, mere ægte. (Selvfølgelig er det, jeg skriver, kun mine indtryk, ikke mere). Else Marie forekom mig at være den mest karrikerede og den mindst spontane (jeg har senere ændret fuldstændig mening). Scenen med mønterne oprørte mig – det had, Ragnar spyttede ud med den sidste mønt, da der var helt stille; Tages egen skidne søgen efter penge, medens han er i færd med at blive slået ned: måden, han lukker sig inde i kappen på. Men når Torgeir prøver at rive bindet af sig, og det ser ud til at han ikke kan klare det, og Tage ser på ham nedenfra og op, og i hans ansigt står skrevet, hvordan han anstrenger sig for at hjælpe broderen

til at finde lyset – i det øjeblik, i dette at rive bindet af for lyset, følte jeg igen den samme udmattende glæde, som da mine børn kom til Verden. Og igen følte jeg mig meget træt. Og det første ansigt, denne nye mand ser, er hans brors: såret, ydmyget, men hans bror: den samme, som han mødte, da han famlede om i mørket og som hjalp ham til en tilbagevenden til lyset. Og de går sammen.

Og da alt var forbi, og Jens' og Ulriks skridt var døet hen, blev jeg der. Fastnaglet. Jeg kunne ikke andet end at blive der. Den første gang var der heldigvis ingen, der klappede. Det gjorde de senere på Contemporanea, og jeg hadede dem. Første gang, da jeg knapt var nået ud, var der bare en ting jeg umiddelbar sagde: »Jeg vil se det igen straks!«. Men derefter kunne jeg i lang tid ikke sige noget. Af Dostojevski har jeg ingenting forstået, for jeg har ikke læst noget af ham. Jeg ved ikke, hvad det jeg havde set »ville sige«, jeg har ikke »forstået noget«. Men jeg begyndte at tælle dagene, der skulle gå, før jeg kunne se det igen. I mellemtiden læste jeg så meget, jeg kunne, om jeres forestilling, inkluderet en lang studie af Angela Paladini i tidsskriftet Biblioteca Teatrale, hvor hun i detaljer beskriver hele forestillingens tilblivelse, særligt den sidste scene, som hun analyserede med mikroskop. Og da dagen for forestillingen kom, gik jeg glad og lykkelig, vis på at »forstå alt« fordi jeg havde »lært«.

Det var svært plagsomt. Under hele forestillingen prøvede jeg bekymret at sammenstille alt det, jeg havde læst om de forskellige scener, med det, jeg så flyde forbi mig, indenfor og udenfor. Det var som at løbe efter en belønnende gulerod; jeg følte min »viden« som en fremmed krop indeni mig. Jeg følte trang til at drive den væk ved at kaste op. Udover det var der to andre ting der forstyrrede mig meget: Ved siden af mig til venstre sad en fyr med militærjakke, vi sad tæt op ad hinanden og jeg følte ham skælve under forestillingen. Denne fysiske skælven – jeg troede han havde feber – forstyrrede mig forfærdeligt. Jeg vidste ikke, at det var dig (det hører med til historien, at jeg den femte gang gik ud med flammende kinder og skælvede, som om jeg havde stor feber). Og frem for alt forstyrrede det mig, at min far sad overfor mig, et ældre menneske, som jeg holdt meget af, meget intelligent, men forfærdelig konservativ: og hvert øjeblik mærkede jeg, at jeg var bekymret for hans reaktioner. Alt i alt – et ræs.

Dagen efter lykkedes det mig at glemme alt, hvad jeg havde læst. Udover det, jeg havde fornemmet første gang, fornemmedes nu også Ragnar (i scenen, hvor han er klædt i sort, pludselig oplyst) som et billede på det faderlige, først drevet tilbage, så forstået: billedet af vores far, som ganske vist er så forskellig fra os, men som vi elsker. Første gang var denne sorte figur et mareridt. Også Else Marie fornemmede jeg. Jeg bruger dette verbum, fordi det udtrykker alt, uden at sige, at »jeg har forstået hvad hun gjorde«, da jeg ikke kan sige således uden at tage fejl. Jeg har lovet mig selv aldrig at ydmyge nogen. Det var denne aften jeg hilste på dig.

Den fjerde gang havde jeg Tage bag mig i begyndelsen – jeg så næsten hele tiden på ham. Jeg syntes, at han kun snakkede med mig og ville svare ham, men syntes ligesom ikke. at jeg kendte sproget: jeg ønskede, at jeg kunne tale til ham uden sprog. Vi ville sikkert have kunnet forstå hinanden. Hver gang, hver eneste gang, forestillingen sluttede blev jeg der, ude af stand til at røre mig. Der var en gang, da jeg gik ud, at jeg sagde til ... (min søns pige): »Det er ikke humant, måden vi lever på: dette at vi nu »må« ta' en sporvogn, at man »må« bekymre sig om både det ene og det andet, medens hele vor væsen er engageret et andet

sted«. Og der var et øjeblik under dit seminar på universitetet hvor jeg, dersom jeg ikke havde været så rørt, kunne havde skreget af glæde, fordi jeg så, at jeg havde ret i at tænke således. Det var, da I viste filmen om jeres stemmetræning, med en improvisation af Iben. Ikke der, hvor hun »snakker til Jens og Tage, men der hvor hun er alene. Hun er så »hel« i, hvad hun gør, i stemmen, som er krop og kroppen som er stemme, at jeg – i øjeblikke hvor jeg ikke var helt »inde i« stemmen, spurgte mig selv: »hvordan vil hun nu, denne skabning, afslutte dette og vende tilbage til det normale liv?« Og Iben bliver på et vist tidspunkt klar over, at hun er »holdt op« på en måde, der er noget helt andet end at »stoppe«; hun lader hånden glide over ansigtet og nærmer sig så langsomt, med øjnene halvt lukkede, dig, som sad ned, knæler ved siden af dig og skjuler udmattetheden i dit favn. Men »udmattet« er galt. Jeg vil sige det således: hun var fuldstændig åben for dig, og nu søger hun tilflugt hos dig. Og du lagde din hånd på hendes hår.

Dette er det ikke givet os at kunne gøre. Bortset fra det beskæmmende faktum at måtte »gå væk« efter Min Fars Hus, på samme måde som efter en hvilken som helst film, er hele livet absolut organiseret; jeg kommer til at huske, at jeg som barn gik på en Montessori-skole, som da var hemmelig i Italien, fordi den var forbudt af fascismen. Og hvis et barn ville beskæftige sig med græsk historie i tre måneder, fire timer om dagen, så kunne han blot gøre det. Så to måneder med aritmetik og så videre. Og jeg har tænkt på, hvor absurde vore skoler er, hvor børn, som i en time beskæftiger sig med middelalderens historie og for såvidt begynder at »komme ind« i klimaet øjeblikkeligt bliver bragt videre (af klokken lyd) til »A + B + C« etc. Stakkelen er knapt nok kommet ud af middelalderen og har klaret at beskæftige sig med $A + B$ da – »ifølge Sokrates må indsigten have sin kilde hos mennesket«.

Femte gang kom jeg et øjeblik for sent til Min Fars Hus, og kunne bare »høre den«. Bag døren fornemmede jeg dens lange »stilheder«, de forskellige skridt, musikken. Den sjette gang så jeg den omsider igen, men ovenfra. Det var en anderledes oplevelse, men meget stærk. Så rejste I bort; ellers skulle jeg have været der igen.

Straks efter at jeg var gået ud fra forestillingen den femte

gang (sjette) måtte jeg gå til centrum, til Via Condotti, til en fin forretning. Jeg ville sætte mig ned på fortovet og græde. Jeg, der er født og opvokset i Rom og har levet al min tid der, følte mig som en skibbruden i en misforstået og modbydelig verden: ikke lavet af mennesker men af dukker med stive øjne, der stirrede på mig og talte til mig på et sprog, der ikke var mit. Jeg var ræd for at blive blandt dem. Tænk: være ræd for at gå blandt mennesker på en gågade, fordi det var »de menesker«, jeg var ræd for. Det havde aldrig hændt mig før. Og en anden ting: Mens jeg var i en forretning (det var hos Richard Ginori, hvor jeg rigtignok var for at hente nogle vidunderlige, blå, danske tallerkener, som jeg havde bestilt og som jeg har mange eksemplarer af) så jeg mange ting, der var yderst smagfulde, måske det bedste fra den internationale produktion. Smukke ting indgyder mig en hellig respekt, og jeg elsker dem højt. På et bord fandtes der noget krystal fra Baccarat: tre blokke, store, der var svagt dyreformede; det er umuligt at beskrive deres skønhed, renhed, glans, harmoni, klasse, elegance: alt det du vil have. For den, der holder af smukke ting – en ekstase. Og jeg læste prisen: ca. en halv million lire pr. stk. Og jeg følte det som noget uretfærdigt. De virkelig smukke ting burde forføres bort. Man kan ikke »måle dem« med en pris.

Kære Barba, jeg har forudsagt, at jeg måske kom til at sige dumheder, men for mig er det en del af din anmodning; hvis ikke – undskyld mig. Og jeg har også set forskelligt service (kaffe, likør etc.) til fabelagtige priser. Og jeg følte dette som dybt umoralsk.

Jeg har kendt Iben og Torgeir personligt; i nærheden af sådanne mennesker kender man livet. De er mere levende end de andre, der går på gaden. Og jeg takker dig, fordi I har været et stort eksempel. Mødet med jer har været en modning, og det har også hjulpet mig til at møde en familiesituation, der tynger mig. Jeg synes, jeg efter at have mødt jer – er mere moden, mere menneske.

På gensyn.

P.S. Jeg har glemt en ting: hvor vigtige Jens' handsker er! Ellers havde han været en »fløjtespiller« og ikke stemmen til det gode og det onde.

Signeret, adresse, 46 år, studerende husmor.